

לקראת שוב מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 544

פנינים לפרשת שופטים פ"ו

באותו לילה החלו הירדנים משגרים את פגזיהם על ירושלים, והכול חרדו לנפשם. נוכחו הוריו כי בנם איננו בבית, ומאוד דאגו לשלומם. החלו סובבים מכאן לשם כדי למוצאו, עד שהגיעה השמועה אל הגאון מטעפליק זצ"ל

על שקידתו הבלתי נתפסת של מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל
מתוך רשימותיו של נכדו ונאמן ביתו, הגאון רבי יעקב ששון שליט"א

והנה נוכחו הוריו כי בנם איננו בבית, ומאוד דאגו לשלומם. החלו סובבים מכאן לשם כדי למוצאו, עד שהגיעה השמועה אל הגאון

הרב יעקב הייזלר

"אַתֶּם קָרְבִּים הַיּוֹם לְמַלְחָמָה עַל אֲבִיכֶם אֶל יִרְךָ לְבִבְכֶם" (דברים כ', ג')

בסוף ימיו סיפר זקני זצוק"ל מעשה מימי ילדותו. באחד הימים ציוו הבריטים, ששלטו אז בארץ ישראל, להאפיל את כל הבתים, לבל ייראה מהם אור, כדי להכהות את עיניהם של הירדנים, שלא ידעו לאן לשגר את חצייהם.

אלא שהוא לא שת ליבו לכל זה, כי צמאה נפשו לתורה. הלך אפוא לבית הכנסת 'בית יעקב' שבשכונת בית ישראל, והתיישב שם לשקוד על תלמודו.

באותו לילה החלו הירדנים משגרים את פגזיהם על ירושלים, והכול חרדו לנפשם. רק הוא, ששקוע היה בלימודו, לא חש מאומה מכל הסובב אותו. וכלשונו: "ואני הייתי טרוד בלימודים שלי, ולא שמתי לב".

"איני חותם על שקר"

מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל שסירב לחתום, ולבסוף הסכים לאחר תרומה בת מאה שקלים

(עמ' 8)

משלוח בלתי צפוי

כל השכונה חצתה את הכביש כדי לא לפגוש אותם, אבל הרבי האמרי סופר' מערלוי הגיע עם משלוח מנות

(עמ' 4)

תרומה יוצאת דופן

האיש לא הבין מדוע החליט הרבי ה'חכמת אליעזר' מסערט ויזניץ זצ"ל להושיבו בין האדמו"רים...

(עמ' 6)

לא יכול למחול

הבחורים דחו את הזקן הלומד ב'שיטה של פעם', וכשבאו לפני רבי חיים מברסק, סירב לבקשתם

(עמ' 16)

לאכול. ואילו חכם עובדיה יוסף היה נוטל פרוסת לחם, מניח עליה כף אחת של מרקחת בלי למורחה כלל, וכך היה אוכל, מפני שהיה טרוד תמיד בלימודו, ולא היה אכפת לו כלל מעניין האכילה".

עוד אמר הגאון רבי בן ציון: "התדעו מאיזה טעם זכה חכם עובדיה יוסף שיתפשטו הוראותיו בכל העולם? מפני שלמד בעניות גדולה. כמה שתנסו לתאר את העניות שלמד בה, לא תוכלו לתאר. כמעט כולם היו אז עניים, אבל העניות שלו הייתה קשה מאוד, ובכל זאת המשיך בעמל התורה בצורה פלאית, ולא נתן לעניות להרפות את ידיו ולהעציב אותו".

שולחן אשר לפני ה'

וכיוצא בזה שמעתי מפי הגאון רבי שלום כהן זצ"ל, שלאחר נישואיו היה זקני שוקד תמיד על תלמודו בשיבת 'פורת יוסף'. ואפילו בלכתו בדרך היה הספר בידו תמיד. ואכילתו בשעת הצהריים, במשך כמה שנים, הייתה לחם עם חמאת בקר, ולא היה משנה לאכול דבר אחר, כי כל מחשבותיו היו אך ורק בתורה.

ואף בזמן אכילה זו היו יושבים לפניו על שולחן רבי שלום כהן וחברו ולומדים יחדיו, והוא זכר צדיק לברכה היה מאזין ללימודם ומפעם לפעם מעיר איזו הערה. ושם היו מפלפלים, והיה שולחנם שולחן אשר לפני ה'.

בימי חורפי מקדמוני קראני זקני אליו ואמר לי, כי גם בלכתי בדרך לנסיעה באוטובוס אקח עמי איזה ספר ללמוד מתוכו. סבור הייתי שכוונתו שאלמד תוך כדי הנסיעה, אך הוא המשיך בדבריו ואמר: "כדי שגם כשאתה הולך בדרך לתחנת האוטובוס תוכל לעיין בספר". ושמעתי מרבי שלום כהן, כי כך היה מנהגו: היה הולך ברחובות העיר העתיקה וספר בידו תמיד, ועוצר מפעם לפעם בצידי הדרכים, מעיין בספר אשר בידו וממשיך בהליכתו.

פעם נכנסתי אצלו, כי הוצרכתי לשאול שאלה. עמדתי לפניו כמה רגעים עד שיישא את עיניו ויראני וישיב לשאלתי, שכן באותה שעה טרוד היה בעינו. והנה נשא עיניו ואמר לי בנימת ביקורת: "קח איזה ספר בידך ותלמד! איך תעמוד בטל?" כך היו החיים יקרים בעיניו, עד שהיה משתאה ותמה לנוכח המעבירים את זמנם בבטלה אפילו רגע אחד.

ופעם סיפר, שבילדותו היה הולך עם ספר לישיבה, והליכתו נמשכה שעה שלמה. ובימי הגשם היה נוסע באוטובוס, ובנסיעותיו היה רואה איך כולם מאבדים את ימיהם בנסיעות להבל וריק, ואילו הוא בוחר לו את הספסל האחרון, ויושב שם ולומד כל הדרך לחיי עולמים.

בנה אחת

עוד שמעתי מפי קודשו, כי בימי בחרותו היה רגיל בכל יום ישיב ללכת לבית הכנסת 'צופיף' ולהגות שם בתורה. ולוקח היה עמו "איזה בנה אחת" לאוכלה, ולומד בכוח האכילה ההיא עד כניסת השבת.

מטעפליק זצ"ל. קם הגאון ועלה לבית הכנסת, והנה הוא רואה שם את הילד, רך בשנים, שוקד על תלמודו. ניגש אליו בנחת, ליטף את ראשו ואמר לו בשלווה: "כעת מספיק. עכשיו צריך ללכת הביתה, כי יש הפגזות וצריך להיזהר".

נטל הגאון מטעפליק את ידו של הילד והוליכו לביתו. משנכנסו הביתה, כעס רבי יעקב מאוד על בנו, שנעדר כך מן הבית וגרם לבהלה גדולה. נענה הגאון ואמר לו: "אל תכעס עליו. כעת יפה השתיקה. זה יהיה גדול הדור".

וכשסיפר זאת בערוב ימיו, סיים ואמר: "'מְקִימֵי מַעֲפָר דָּל, מְאַשְׁפֹּת יָרִים אֲבִינָן', בכל פעם כשאני אומר את ההלל, אני חושב על זה. מה הייתי? הייתי עני מרוד, והקדוש ברוך הוא, מקימי מעפר דל".

עין רואה ואוזן שומעת

ואני ראיתי את דבקו בהשם יתברך בערוב ימיו. עם שובו מבית החולים כבר לא שמע באוזנו הימנית ולא ראה בעינו השמאלית, ידו השמאלית הייתה דוממת כאבן, וכל גופו דואב מעייפות גדולה. ועם כל זה, כל רעיונותיו היו מסורים לעניין אחד בלבד: כיצד יוכל להמשיך בעסק התורה.

והיה מאמץ את ידו השמאלית שוב ושוב, לחזקה שתהיה לעזר ליד ימינו להחזיק את הדף בשעה שהוא לומד וכותב. וכך היה עמל בתורה בשקידה מופלגת כנער גיבור חלוץ, בבחינת עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים.

והיה שמח באותה שעה בעסק התורה כשמחת החג, ולא נמצא בו שמץ עצבות, רק פיו מלא שבח ותהילה להשם יתברך שהצילו מן המוות.

ואם בימי החולשה והזקנה כך, בילדותו ובצעירותו על אחת כמה וכמה. ממש בבחינת 'חופף עליו כל היום' באהבתו לתורה הקדושה. ולעיתים, כשהוטד בסוגיה עמוקה, שקד על תלמודו שלושה וארבעה ימים ברציפות, ולא ראו עיניו שינה, מלבד נמנום קל, נים ולא נים, כשינת הסוס ממש, בעודו שוקד על ספריו. ומיד היה רוקע ברגלו בחוזקה בקרקע, מנדנד את עצמו ומתחזק להמשיך בעסק התורה. כך ראיתי כמה וכמה פעמים בעיניי.

וזקנתי עליה השלום הייתה מבקשת ממקורביו שישאוהו ללכת לישון, כי חששה על חייו, שהיה ממית עצמו באוהלה של תורה.

כף של מרקחת

שמעתי מפי מגידי אמת, כי באחד משיעוריו לפני תלמידיו אמר הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל: "היודעים אתם מדוע חכם עובדיה יוסף יצא מה שיצא, ואילו האחרים לא זכו לכך?"

"כשהיינו לומדים בשיבת 'פורת יוסף', החלו להביא לישיבה מעט מזון עבור בני הישיבה. בשעת ערב היו מניחים כלי גדול עם מרקחת ('ריבה') ולידו פרוסת לחם. היינו עומדים כולנו, כל אחד נוטל פרוסה ומורח עליה מן המרקחת כראוי, ואחר כך היו מסבים

אליבא דהלכתא, באופן שנתקיימו בו כל התנאים לתלמיד חכם כדוגמת הדורות הקודמים.

דודי ומסרפי

שמעתי מגיסי הרב הגאון רבי יהודה אורפלי שליט"א, שבזמן שערכו במכון ירושלים את תשובות הגאון רבי עקיבא איגר, ראה הרב העורך שכתב רבי עקיבא איגר בכמה מקומות תואר "דודי ומסרפי", ולא ידע פירושה של התיבה "מסרפי".

שאל על כך כמה מגדולי הדור שפגש באותם הימים. יש שאמרו כי טעות סופר היא, ויש שהשיבו כי אינם יודעים. באותם הימים ראה העורך את זקני בברית מילה, ניגש אליו ושאלו מהו פירוש התיבה "מסרפי".

תיכף השיבו זקני: "מסרפי" נזכר כמה פעמים בדברי רבי עקיבא איגר, ופירושו דודי אחי אמי - כמו שנאמר בעמוס (פרק ו): "וְנִשְׁאֵא דָּוִד וּמִסְרָפּוֹ".

והרי הדבר מורם מכל ספק, כי זכה זקני למעלה זו בסיוע ניסי שהיה לו מן השמים, כדבר שנאמר "וְנִשְׁאֵא אֶתְּ אֱלֹהִים", "ה' נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים", "כִּי ה' יָתַן חֲכָמָה", "יְהִיב חֲכָמָתָא לְחַכְמִין". הוא זכר צדיק לברכה הכין את לבבו להיות רדוף בחשקת התורה, ולכן עזרוהו מן השמים ששיג בזמן קצר ידיעת התורה באופן שאינו יתכן על פי טבע.

וכמו שכתב בעל ה'עקדת יצחק' (שער ו), שדבר ידוע ונגלה לעין הוא, כי שלמות השגת החכמה אי אפשר לאדם להשיגה אם לא בעזר וסיוע אלוהי. והיא לנו לאות ולמופת, שהייתה יגיעתו של זקני לרצון לפניו יתברך שמו, עד שהושפע לו שפע רב בידיעת התורה ובמעשה המצוות - אוצר יקר מזהב ומפז, ובכתם אופיר לא יסולה. ולפני רבות בשנים נשאל הגאון רבי שלום כהן זצ"ל מאחד האברכים: מפני מה נתגדל חכם עובדיה יוסף כל כך? השיב לו בזו הלשון: "העיון שלו היה מבהיל, היה לו עיון מהיר בקלות. וההתמדה שלו הייתה פחד, ויגיעתו פחד פחדים".

כאן הוא עולם האמת וסיפר לי דודי הגאון רבי יעקב יוסף זצ"ל, שידוע הוא מפי הזקנים, כי בשמחת האירוסין (השידוכין) של זקני עם זקנתי עליה השלום השתתפו כל גדולי רבני הספרדים. הגאון הצדיק רבי יעקב עדס זצ"ל דרש שם, כי החתן הזה, רבי עובדיה יוסף, כבר עלה ועבר את רבותיו במעלותיו, בתורתו ובגדולתו, וזקני התביישו מן הדברים. ולאחר מכן ישב רבי יעקב עדס ושר בכבודו ובעצמו שירות ותשבחות לכבוד החתן, ושר גם בלשון ערבי. ולא נחה דעתו עד שנשמע קולו בקול צהלה שרגילות הנשים לעשות - 'זגרודא', קול צהלול. וכל הנוכחים תמחו על שיצא כל כך מגדרו, עד שהעירוהו כי לפי כבודו אין ראוי שינהג כן.

השיב להם בערך בזו הלשון: "כאן הוא עולם האמת! עולם התורה! מקום שנמצא חתן זה - הוא עולם האמת! ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיניי".

(ע"פ מאמרו של הג"ר יעקב הייזלר - 'המבשר' תשפ"ד)

ושקידתו באותם הימים הייתה לפלא פלאות. מרוב אהבתו לתורה והשתוקקותו להתדמות לבוראו, לא נתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, והיה מדלג על השינה כמה לילות בכל שבוע. ועוד בימי הילדות היה שוקד על תלמודו במשך לילות שלמים בבית המדרש 'באר שבע'.

כי כן מראשיתו הייתה הנהגתו במיעוט אכילה, במיעוט שינה ובמיעוט תענוג, לשגות באהבתה של תורה בחשקתה. סיפר זקני צוק"ל, שבצעירותו לא היה בידו הספר 'תורת חסד' להגאון מלובלין, לכן למד בו הרבה בישיבתו של הגאון רבי יוסף ידיד בבית המדרש 'צופיוף', כי שם קנו העולים מבוכארה ספרים רבים עבור רבי יוסף ידיד. והוסיף, שמרוב חשקו בספר זה הגה בו במשך זמן מסוים בימי ישי, מן הבוקר ועד סמוך לכניסת השבת.

עזרא הכין לבבו

זכור תזכור, כי דרך העיון שבה הלך זקני בראשית הימים היא לנו לאור עולם. זו דרך עיונו של הגדול בענקים, גאון הדור רבנו עזרא עטייה זצ"ל, שעיונו היה מבעית וסברתו כסברת הראשונים, כאשר דיבר עליו החזון איש. והוא אשר חנך את זקני בדרך הלימוד והעיון בדברי הגמרא והמפרשים, ובכלל זה דקדוק לשון רש"י על הש"ס, כדרך שעשה הרא"ם, רבי אליהו מזרחי, בפירוש התורה, ועיון בדיבורי התוספות ימים רבים עד שיצאו בהירים.

פלאי פלאות הייתה בקיאותו של זקני צוק"ל בעודו עומד בגבורתו, אשר מזה כמה דורות לא נמצא כמותו. את כל המקראות ידע פשוטם כמשמעם, ובשני התלמודים היה בקי, ובחלקם הגדול בקי כקורא את שמע. גם ידע ספרא וספרי ושאר ברייתות וספר הזוהר. ולמד מצד אל צד את דברי הראשונים בפירושי התלמוד ובחיבוריהם, וכן רוב תשובות הגאונים, הרמב"ם והרשב"א, הרא"ש והריב"ש, הרשב"ץ והרשב"ש, המהרי"ל והמהרי"ו, מהר"י מינץ והרד"ך ושאר ספרי הקדמונים.

עוד ידע רוב שיטות מפרשי התלמוד מגדולי האחרונים, והיה בקי בכל דברי הטור והשולחן ערוך ונושאי כליהם, ואת רוב דבריהם ידע בשורשם גם אלמלא כתבום. ובקי היה בדברי האחרונים, ובכללם מצוקי ארץ אשר הלומד בספריהם יצטרך שנים רבות להקיף את דבריהם, המהריב"ל והמהרשד"ם, המהרל"ח והמהרימ"ט, המהרש"ך ומהר"י קצבי, המהריט"ץ והמהרש"ש, מהר"ש יונה ובעל 'מחנה אפרים' ובעל 'שער המלך' והמהרי"ט אלגאזי, וכל שאר גאוני קדם אשר רבו למאוד מאוד.

וידע רוב ספרי הפוסקים, הגאון רבי עקיבא איגר, המהרש"ק והחתם סופר וה'ש"א ברכה' וכיוצא בהם רבים, אשר אם נבוא רק למנות את שמותם תכלה המחברת, ועד ספרי אחרוני זמננו, שאף עליהם העביר את עין קודשו. ולא נמצא אצלו חילוק בידיעתו בין תורתם של הספרדים לתורתם של האשכנזים כלל, דכל רז לא אניס ליה, ושווים בידיעתו דברי ה'חקרי לב' עם דברי ה'שאגת אריה'.

והפליא בבקיאותו בפירושי המקרא ובאגדה עצמו מספר, והיה יכול בשכלו העצום לברור מן הכול דבר מתוקן, לאסוקי שמעתתא

'בזמן שאף אחד לא חלם לדבר אתנו, דפק אצלנו 'רב יוחנן' עם משלוח מנות גדול, והתחיל לדבר איתנו כאילו שהננו הצדיקים הגדולים שבעולם. הסביר סיפורים יפים על מגילת אסתר, עד שסיים והלך לו...

הארת פניו המופלאה של כ"ק מרן אדמו"ר מערלוי זצ"ל,
אשר היה בה לרומם מאשפות ולהשיב לב בנים על אבותם

כתב הסופר הנודע הרה"ח ר' טוביה פריינד שיחי', במאמר מיוחד שפרסם אודות כ"ק מרן אדמו"ר מערלוי זצ"ל.

נכדו חביבו של הרבי, כ"ק אדמו"ר מאונגוואר שליט"א, ליווה אותי בקו"פ אצל זקינו הגדול, ובאותה הזדמנות הראה לי את שנדפס בספר 'שלום רב' סיפור מיוחד מהארת הפנים של זקנו, הרבי זי"ע: וכך מביא מחבר 'שלום רב':

בשנת תשנ"א הייתי צריך לנסוע למקום מרוחק, והזמנתי מונית. הנהג היה נראה כ'בעל תשובה' עם זקן קטן. באמצע הנסיעה שמתי לב שהפנים שלו מאוד מוכרות לי, ולא ידעתי מהיכן. ניסיתי להיזכר, עד שנזכרתי. שאלתי אותו: 'תגיד לי, קוראים לך דוד?' הנהג הביט בי כמשתהה, וענה: 'כן, מתיכנ אתה יודע?' אמרתי לו שאני זוכר אותו מהשכונה. הוא סיפר לי שהוא יושב בכלא עשר שנים, היום הוא גר באילת, הוא חזר בתשובה ויש לו בנים בתלמודי תורה ברוך ה'. כמה דקות של שתיקה בחלל הרכב, שנינו מביטים על הכביש, לפתע פונה אלי הנהג ואומר: 'אתה רוצה לשמוע משהו מהשכונה?', השבתי 'נ'.

מדובר בתקופה לפני למעלה מ-40 שנה. דוד ואחיו הטילו חיתתם על כל בני השכונה, ונהגו כמו פושעים מהעולם התחתון. כל גניבה שהיתה באיזור, מיד היו חושדים שמסתמא התבצעה ע"י אחד האחים הללו. כמובן שהם היו שנואים במיוחד.

ודוד הנהג החל מספר: 'סתם אגיד לך, אני זוכר מכל השכונה הזאת רק שחור בעיניים. כולם היו רואים אותי ועוברים לצד השני של הכביש, היו מפחדים להתקרב אלי. אני גם זוכר שפעם אחת היתה איזו גניבה בשכונה, אבל במקרה פעם זו לא הייתי מעורב בגניבה, אך פחדתי שכמובן מיד יעלילו את הגניבה עלי, לכן ברחתי מיד לכפר ערבי סמוך, עד יעבור זעם...

מכל השכונה הזאת אני זוכר רק רע ושחור, אבל תדע לך, יהודי אחד בלבד אני זוכר משם לטובה. כל השנים חקוקה במחשבותי הדמות והטוהר של היהודי קוראים לו 'רב יוחנן' - שהוא האדמו"ר מערלוי.

הוא היה האיש היחיד שהתייחס אלינו, הא - - - רבי יוחנן, זה צדיק. - - - הגאון הצדיק רבי יוחנן סופר שליט"א אב"ד ק"ק וראש ישיבת 'ערלוי' ובעל 'אמרי סופר', כיום הנהג יודע את כל התוארים של 'רב יוחנן', אז הכירו רק בשם 'הצדיק-רב-יוחנן'.

המשיך הנהג דוד וסיפר: 'שנה אחת בפורים, בזמן שאף אחד לא חלם לדבר אתנו, או בכלל לחשוב עלינו איזה דבר לטובה, דפק אצלנו 'רב יוחנן' עם משלוח מנות גדול, התיישב אצלנו, הניח את המשלוח היפה, ואפילו טעם ואכל איתנו ממשלוח המנות שהוא נתן, כי מאוכל אחר לא היה יכול לטעום כלום משום ענייני 'כשרות', והתחיל לדבר איתנו כאילו שהננו הצדיקים הגדולים שבעולם. וכך הסביר סיפורים יפים על מגילת אסתר, ועוד עניינים שמחים, עד שסיים והלך לו. עד היום הנני זוכר את הדמות הזורחת של 'רב יוחנן' המלווה אותי כל הזמן'...

(קוראי עונג')

פרשת השבוע, סיפור חסידי, ושיעור בהלכה
קו השיעורים והתוכן של 'דרשו', עם מגוון רחב של תוכן תורני איכותי
*4992 077-2222-666

הוא סייע לרבו ללבוש את מעילו העליון, ולא השגיח בסיכה שהייתה נעוצה בתוך הבגד, ומחמת כך דקרה את גופו של הגאון מטשעבין. כאשר הבחין המשמש בכך, אחזתו חרדה על הכאב שגרם לגדול הדור, ומפיו נפלט: "אני כבר לא אצא מהגיהנם..."

פנינים ומרגליות מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

"היטיבו אשר דברו" (דברים י"ח, י"ז)

בסיכה שהייתה נעוצה בתוך הבגד, ומחמת כך דקרה את גופו של הגאון. כאשר הבחין המשמש בכך, אחזתו חרדה על הכאב שגרם לגדול הדור, ומפיו נפלט: "אני כבר לא אצא מהגיהנם..." נבהל הרב מטשעבין מן הדברים, ובעדינות נפשו אמר: "אל תדאג, אני אוציאך משם..."

אל תכביד

שבע עשרה שנה חלפו מאז אותו מעשה. היה זה בתחילת חודש חשוון תשכ"ו, כאשר אחד ממקורבי הרב מטשעבין דפק בדלת המשמש לשעבר: "הרב מבקש שתסור אליו אם לא קשה לך". "הרב רוצה אותי?!" זינק המשמש ממקומו. מה יכול גדול הדור - הרב מטשעבין לרצות מיהודי פשוט כמוני? "אינני יודע", משך המקורב בכתפיו, "הרב ביקשני לקרוא לך". המשמש מיהר ופנה לבית הרב מטשעבין בזריזות. הוא נכנס בחדר. קודש אל החדר. הרב היה חלוש ביותר ושכב על מיטתו. "דע לך", אמר הרב מטשעבין, "שכבר שבע עשרה שנה אני נושא את עול הבטחתי על כתפי. אנא, השתדל שלא להכביד עליי את המלאכה..." שלשה ימים לאחר מכן עלה הרב מטשעבין בסערה השמימה... (ספיר ויהלום - אלול ר"ה)

כתב הרב הקדוש רבי קלונימוס קלמן מקראקא זי"ע בספרו 'מאור ושמש' (פר' מטות) שהדיבור חשוב אף יותר מן המעשה. שכן, אין מעשה בעולם שיכול להתיר את הנדר, ואילו בדיבור, ניתן להתירו. כיוצא בדבר כתב הגאון רבנו ישראל מאיר הכהן מראדין זי"ע בעל ה'חפץ חיים' בספרו 'תורת הבית' (פ"ב), בביאור לשון הכתוב "כי הינה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחוו" (עמוס ד יג). מפסוק זה למד התנא רבי יוסי במסכת חגיגה (יד:): שההרים עומדים על הרוח, והסביר זאת מרן ה'חפץ חיים' באמצעות משל לבניית בניין: תחילה חופרים בעומק האדמה ויוצקים את היסודות המהווים בסיס איתן לבניין הנבנה על גביהם. על מנת שיחזיקו היסודות את הבניין, עליהם להיות חזקים ביותר. אומנם טמונים הם בקרקע ונסתרים מעין הרואה, אך רחבים הם יותר מהבניין שעתידי להיבנות על גביהם. זהו ההסבר לדברי רבי יוסי שהרוח היא יסוד העולם. הסבורים כי הדיבור שברוח הפה, אין בו ממש, פתאים וסכלים הם כאותם הסבורים שיסודות הבניין אינם קיימים, כיוון שאינם נראים על גבי האדמה. אך האמת היא הפוכה. ככל שהדבר רוחני יותר - כך הוא חשוב יותר. ועל כך אמר הכתוב "כי הנה יוצר הרים", ועל מה עומדים ההרים? - "וברא רוח", שהיא יסוד ההרים, "ומגיד לאדם מה שחוו" - דבר זה מלמד את האדם כמה גדול כוח דיבורו שהוא עניין רוחני, ועד כמה מוטלת עליו האחריות לשמור על כוח אדיר זה, להשתמש בו רק לדברים מועילים ולא להזיק על ידו חלילה וחס.

דקירה כואבת

אם כוח כה עצום יש לו ליהודי בפיו, כמה יש לו להיזהר בכל הגה שמוציא מקרבו. ואם כי ברוב קטנות מוחנו, נראה הדיבור כדבר פעוט-ערך, הרי שמכאן למדנו את ערכו העצום. לא זו בלבד, אלא שכתב הרב הקדוש רבי קלונימוס קלמן מקראקא זי"ע בספרו 'מאור ושמש' (פר' מטות) שהדיבור חשוב אף יותר מן המעשה. שכן, אין מעשה בעולם שיכול להתיר את הנדר, ואילו בדיבור, ניתן להתירו. ומעשה היה אצל אחד ממשמשיו הגאון רבי דוב בעריש וידנפלד מטשעבין זצ"ל שסייע לרבו ללבוש את מעילו העליון, ולא השגיח

להפתעתו, מכבדו הרבי לישיב בשולחן המזרח בין הרבנים נשואי הפנים. הלה נבוכ, והצטדק שאין הוא כי אם מפשוטי העם... כשאינו מצליח להבין על שם מה מורעפת עליו כל הטובה הזאת...

פנינים מהליכותיו ומעשיו של כ"ק מרן אדמו"ר ה'חכמת אליעזר' מסערט ויז'ניץ זצוקלה"ה

הרב טוביה פריינד

"מקרב אחיה תשים עליה מלה" (דברים י"ז, ט"ו)

לילד... ובס"ד בסוף הכל הסתדר על הצד היותר טוב. שבוע לאחר מכן נפגשתי בחיפה עם הרה"ח רבי מנדל קוסטינר ז"ל, והוא סיפר לי בעיניים דומעות, שהרבי סיפר לו את המקרה המצער שקרה לנו בבכייה נרגשת, כשעיניו זולגות דמעות ללא הרף. אינני מפסיק להתפעל, עד כמה אין לנו מושג עד כמה היתה דאגתו, מסירותו ואהבתו לכל אחד ואחד, עד לאין שיעור ולאין תכלית. וזה רק סיפור אחד מיני אלף...

מחדר הניתוח אל הכותל

ולעיתים נשא הרבי את צערו של יהודי ממש בגופו ובנפשו. מספר הרה"ג רבי אליעזר גרוסמן שליט"א: "אספר לך סיפור ששמעתי מהרה"ח חיים בנט שיחי', המלחין מיטיב-הנגן בחצר הקודש סערט ויז'ניץ: לפני כיוכל שנים היה יהודי שהוצרך לעבור ניתוח לב פתוח בבית-החולים הדסה בירושלים, והלה נתקף בפחדים איומים לקראת הניתוח, במיוחד באותן שנים שהידע המקצועי בתחום זה היה ירוד למדי. אך רבינו, שידע כי זה הדבר שצריך לעשות, עודדו מאד, ובכדי לתת לו תחושת ביטחון שהניתוח יצליח בע"ה, הבטיח לו שישהה לצידו בעת הניתוח. כששמע שהרבי ישהה לצידו נרגע, שכן היתה תחושתו שהרבי מלווה אותו בכל צעד ושעל, ובמיוחד כעת כשעומד במצב מסוכן כזה." "בהגיע יום הניתוח, עשה רבינו את דרכו לירושלים, כהבטחתו. הוא הגיע לבית"ח הדסה עין כרם, התיישב ליד חדר הניתוח והחל

בבואנו לעסוק בדמותו המאירה של כ"ק מרן אדמו"ר ה'חכמת אליעזר' מסערט ויז'ניץ זצוקלה"ה, ביקשנו לפתוח את היריעה דווקא בהוראה שהורה בעצמו - כיצד ראוי לספר בשבחם של צדיקים. מספר הרה"ג רבי אליעזר גרוסמן שליט"א: "הנני זוכר שבאחד הימים יצא לאור ספר תולדות על אחד מגדולי ישראל. הביאו את הספר לרבינו, שקרא בו כמה פרקים, אך הוא לא התפעל, ואדרבה עוד הגיב בביטול באומרו: 'אינני מבין מה תועלת יש בהדפסת ספר שלם על מופתים שעשה הצדיק... מה זה בא ללמד לאדם הפשוט? צריכים לספר ולדבר על המידות הטובות של האיש, וכך יוכל כל אחד ללמוד ממנו ולעשות כמותו'. ואם כך אמר רבינו, אמשך לספר סיפורים כאלו, של עבודת המידות שיש עמדי למכביר, מאשר לדבר על האותות והמופתים. מהם ניתן ללמוד וללמד לשמור ולעשות".

'שתהיו אחיי'

פעמים רבות שח רבינו בשיחת קודשו, כמה עז רצונו שירגישו תלמידיו קרובים אליו, כרעים ואחים לו: "איך וויל איר זאלט זיין מיינע ברידער, איר זאל זיך נישט שעמען פאר מיר'... [הנני רוצה שתהיו אחים שלי, שלא תתביישו ממני]...". הוא רצה להיות בבחינת 'אח' לכל אחד ואחד. "היינו כל כך קרובים אל רבינו, עד שלא הרגשנו כי שייך אחרת. לדוגמא, לא היה מושג שמאן דהוא נוסע לשבת מבלי להיכנס להיפרד מהרבי ולבקש הימנו ברכה. ילדים שנסעו לטיול, היו ההורים נכנסים אל הרבי לפני כן לבקש ברכה שיסעו לשלום ויחזרו לשלום. היינו כל כך מקושרים, ממש כמו אחים. סיפרנו לו את הכל וגילנו לפניו את הכל". מספר הרה"ח רבי שמואל רוזנברג שליט"א: "בני שיחי' בילדותו לפני שנים רבות, נפצע קשה. לא נשכח את חרדתנו הגדולה אז. מיד התקשרתי בטלפון לרבינו זי"ע, ושמעתי איך הוא קיבל את הבשורה הקשה. כאב רחמן הרעיף עליו דיבורים מחזקים ומעודדים, שחלילה בל נתייאש ובל נמוט, ושנחזיק מעמד וישועתו קרובה." "לאחר שהבן נותח בב"ח, הגיע הרבי לבקרו כשבידו מתנה יפה

הרבי סיפר לו את המקרה המצער שקרה לנו בבכייה נרגשת, כשעינינו זולגות דמעות ללא הרף. אינני מפסיק להתפעל, עד כמה אין לנו מושג עד כמה היתה דאגתו, מסירותו ואהבתו לכל אחד ואחד

ההתחלה: הרבי הביע חשקו להעניק לו נדבה הגונה, אך לא היה מצוי אצלו אותה שעה סכום די הצורך, ואמר לו הרבי שמבקשו להשתתף בשמחת הנישואין אצל אחיו ראש הישיבה שייערך למחרת. "בעת סעודת החתונה הגיע ציבור גדול, והרבי סוקר במבטו את ההיכל הגדול אנה ואנה, והנה אורו עיניו - היהודי הלז הגיע. להפתעתו, קורא לו הרבי שיעלה אל בימת הכבוד, ומכבדו לישב בשולחן המזרח בין הרבנים נשואי הפנים. הלה נבון, והצטדק שאין הוא כי אם מפשוטי העם, מה גם שמסובב ומקבץ נדבות כאן בעיר ומתבייש לשבת למעלה. הורה לו הרבי שלפחות יתיישב מאחוריו. הביאו לו כיסא, והוא ישב בכל מהלך החתונה אחורי הרבי, ובכל עת שהרבי חילק שירים, הסתובב כלפי אותו יהודי והגיש לו שירים, ובכך זכה היהודי ההוא לכבוד מלכים, כשאינו מצליח להבין על שם מה מורעפת עליו כל הטובה הזאת..."

"ממחרת החתונה הגיע היהודי להתפלל היכן שהרבי התפלל שחרית, ולאחר התפילה ניגש אל הרבי להודות ובעיקר לברר על מה ראה בו הרבי לכבדו ביותרת הכבוד. רבינו הגדול, אוהבן ואהובן של ישראל, השיב לו תשובה שהינה בעצם פרק מופלא במידת 'אהבת ישראל': 'רציתי מאד לסייע לך בדמים, כמטרת בואך. אך מה אעשה שהנני כאן אלא אורח, ואין בידי לתת לך די צרכך. עלה בידי געדאנק כיצד אוכל לסייע בעדך, בעקיפין עכ"פ, כדי שתראה ברכה בעמלך: באופן שאקרב אותך כאיש מכובד רם מעלה, ותקוותי היתה שנגידי העיר יראו אותך וישפיעו מכך ו'מטירו' עליך סכומים מכובדים בהתאם'."

"ואכן העיד אותו יהודי, שבימים שלאחר החתונה הצליח לאסוף סכומים הגונים, שכן העשירים ידעו כי איש זה הרבי מכבד מאד, ויהודי מורם מעם הוא, ותוך מספר ימים היה לו את כל הסכום הנדרש וחזר לביתו לשלום. וכל זה עשה הרבי ליהודי שלא ראהו והכירו מימיו, וכל מחשבתו בעת החתונה היתה נתונה האיך לעזור לו."

באמירת מזמורי תהלים בלחש. במהלך הניתוח ניכר היה מן הנעשה במקום, כי חלה הרעה במצב החולה, ורבינו עזב את המקום וחש מיד אל הכותל המערבי להעתיר בעד החולה העובר עתה את הניתוח. תפילותיו הטהורות פעלו בשמי רום, ובשובו לבית החולים כבר בישרו הרופאים על שיפור ניכר, ועם תום הניתוח יצאו הרופאים מרוצים, ורבינו שב למעונו בחיפה."

"למחרת בבוקר מצלצל הטלפון בבית רבינו. נז"ב של החולה התקשרה לבשר, ב"ה בעלה התעורר מהרדמת הניתוח, ושאלתו הראשונה הייתה 'איפה הרבי?' רבינו היה לפני תפילת שחרית, ומיד בסיום התפילה שינה רבינו את סדר יומו שתכנן, ולמרות שכבר בילה את כל יום האתמול עבור החולה בירושלים, אמר לגבאי שהיות שהחולה עדיין חסר מרגוע, נוסעים שוב להדסה בירושלים, בכדי שיחלים בבית החולים בלב שליו ורגוע. ואכן משראה החולה את הרבי נרגע, למרות שכבר סיפרו לו כי הרבי עשה כאן את יום האתמול ואף העתיר בעדו על יד שריד בית קדשנו הכותל המערבי."

שעועית של שבת

"הרגישות המעודנת לכל נייע לב של הזולת היתה מדהימה בעוצמתה; בכל פעם הופתענו להיווכח לאילו דרגות של עומק הגיע רבינו בחשבו על השני ובחפצו העז להטיב לזולתו. אספר דוגמה נוספת: בחור בישיבה חלה בצהבת בצורה חריפה, ועוד תקופה ממושכת אחר ההחלמה לא היה מסוגל להכניס דבר מאכל לפיו. באחת השבתות שהה רבינו בשכונת דניה בכרמל, וקבוצת בחורים הגיעה רגלית דרך ארוכה בצפרא דשבתא כדי להתפלל עם רבינו ולשבות במחיצתו. ביניהם היה בחור זה."

"לאחר התפילה, הוזמנו הבחורים לקידושא רבא אצל הרבי. רבינו קידש על הכוס, ולאחר מכן טעמו הבחורים ממיני התרגימא שהוגשו אל השולחן. כשכולם טעמו ממעדני השבת קודש, ישב אותו בחור בלא לטעום כלום, שכן מחמת בריאותו התנזר מן המאכלים. והנה כעבור כמה רגעים קורא לו הרבי, ומוציא מצלחת הטשולנט 'שעועית' בודדת ואומר לו בנהרה: 'הא לך מאכל של שבת, ותרגיש בו כל הטעמים כמו שהרגישו במן'..."

כבוד מלכים בווינה

ופעמים שהאהבה והחכמה נשזרו יחדיו למעשה שכולו תושייה. "שמעתי סיפור מפעים מהרה"ג רבי יצחק ליבוביץ שליט"א, משפיע רוחני דהישיבה הקדושה ברמת ויז'ניץ, המלמד על ה'גאונות במידות', אותו שמע מבעל המעשה. היה זה בשנת תשמ"ח: נדד יהודי תלמיד חכם לגולה כדי לקבץ כספים מנדיבי העם, עקב מצוקה קשה אליה נקלע. במסעו הגיע לווינה, ונודע לו שהרבי ה'חכמת אליעזר' הגיע לשם לרגל שמחת נישואין בבית אחיו אהובו הגה"צ ראש הישיבה ה'ברכת משה' זצ"ל. נכנס האיש אל הרבי לקבל ברכת קדשו, והרבי התעניין לשמו ולמטרת בואו. אותו יהודי תיאר שאת אהבת ישראל הגדולה של הרבי חש בקודש פנימה; הרבי הקשיב למצוקתו, וזאת למרות שמעודו לא הכירו, והתעניין בו באהבת אמת. אך היה זה רק

"בשבוע שעבר, לא היה לי גרוש אחד משלי. מאה הדולרים שנתתי לכם היו כספי צדקה שהופקדו אצלי. אינני יכול לקיים מצוות מתנות לאביונים מכסף שאינו שלי. כיצד אחתום שנתתי לכם 'מתנות לאביונים'?"...

הגאון רבי יחיאל צוקר, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' כיצד הסביר הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע להסביר ליהודי 'יקה', מהו 'רבי'?

"אֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם" (דברים י"ז, ט')

ושואלים: וכי יעלה על הדעת ללכת לשופט שחי לפני חמישה או עשרה דורות? אלא שכך טבעו של אדם: בכל דור ודור יש הנוטים לומר: "אילו היו לנו רבנים כפי שהיו לפני מאתיים וחמישים שנה, או צדיקים כמו לפני חמש מאות שנה, אז היינו שומעים בקולם. אבל היום..."

על כך באה התורה ומדגישה: "אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם". אין לנו אלא מנהיגי דורנו, ולהם עלינו להיכנע ולקבל את דבריהם: "וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדִּבֶּר אֲשֶׁר יֹאמַר לְךָ". קבלת מרות זו היא אחד מיסודות העבודה המרכזיים הנדרשים מאיתנו.

אמנם, אנו מתפללים "השיבה שופטנו כבראשונה ויועצינו כבתחילה", משום שאנו אכן שואפים ומשתוקקים לזכות ליועצים כנביאים ולשופטים כדוד המלך. זוהי אמת לאמיתה. אך לצד השאיפות הנעלות, על האדם להתבונן בעצמו. האם אנו עצמנו דומים לגדולי הדורות הקודמים? כשם שגדולי דורנו אינם כגדולי הדורות שלפני מאתיים וחמישים או חמש מאות שנה, כך גם אנו איננו כמותם. היכן אנו עומדים ביחס אליהם?

בין אמת לשקר

באחת השנים חל פורים ביום שישי, ואנשי 'קופת העיר', כדרכם לחדש רעיונות כדי להרבות צדקה בישראל, יצאו במיזם מיוחד. יום שישי בחורף הוא יום קצר, וכבר באמצעיתו נכנסים להכנות השבת; כדי להבטיח שהכסף יגיע לעניים בו ביום, פרסמו מבעוד מועד כתבי מינוי שבהם חותמים גדולי ישראל כי הם ממנים את אנשי 'קופת

מסופר על הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע שפעם בעת שערך 'טיש', הגיע יהודי 'יקה' מיוצאי אשכנז, איש ישר דרך וירא אלוקים שמעולם לא נתקל במנהגי אדמו"רים.

הוא הכיר את רב בית הכנסת ואת רב העיר, אך מחזה זה היה חדש ומשונה בעיניו. הוא נכנס ל'טיש' וראה את כל הנוכחים עומדים ומביטים בהערצה כיצד הרבי אוכל, עוקבים אחר כל תנועה ותנועה שלו, ולא ירד לפשר ההתנהגות הזו.

הוא ניגש אל החסידים ושאל: "התוכלו להסביר לי, מדוע אתם עומדים ומסתכלים כך?". הם ניסו להסביר לו את עומק העניין, אך הוא, שלא התחנך על ברכי החסידות, התקשה להבין. הבחין רבי ישראל במתרחש, וביקש שיביאו אליו את האיש. פנה אליו הרבי ושאל: "אמור לי, האם ידוע לך מהו תפקידו של רב בית הכנסת?". "הוא אחראי על כל מה שקורה בבית הכנסת", השיב האיש. "נכון", אמר הרבי.

"ומה תפקידו של רב שכונה?". "רב שכונה אחראי כבר על השכונה כולה. הוא המורה הרוחני שלה". "ורב העיר?".

"הוא כבר אחראי ובעל סמכות בכל ענייני הדת של העיר כולה". "והרב הראשי?".

"הוא הרב שעל פיו יישק דבר לכלל הרבנים". "ורבי", הסביר לו הרבי, "הוא אדם השולט על עצמו, מושל ברצונותיו וביצירתו. זהו רבי.

ומדוע כולם מסתכלים? כדי ללמוד. בכל תנועה ותנועה שלו הם רואים כיצד אדם יכול לשלוט בעצמו."

שופט שבימים

פרשת שופטים נקראת על פי רוב בשבוע הפותח את חודש אלול, חודש ההכנה לראש השנה וליום הדין. הפרשה פותחת בציווי "שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ", ומדגישה את החובה לציית למנהיגים ולחכמי התורה שבדור: "וְקִמַּתְּ וְעָלִיתָ... וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדִּבֶּר אֲשֶׁר יֹאמַר לְךָ".

התורה ממשיכה ומצווה: "וּבָאתָ אֶל הַפְּתָיִים הָלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם". חז"ל עומדים על הדגש "אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם",

הקב"ה: כחודש לאחר אותו מכתב פגשני ידיד המכהן כחבר כנסת באחת המפלגות החרדיות, וביקשני שאביא לו חומר בנושא גיוס בני שיבות. שאלתי מה נחוץ הדבר כעת, והלא כל התקשורת מהללת עתה את החרדים העושים מלאכת קודש, מי בכלל ייגע בנו? השיב לי: היא הנותנת. דווקא משום שגילו כביכול שלציבור החרדי בהחלט יש מה לומר בנושא התנדבות, אמפתי, שירות לאומי או זק"א וכדומה, עומדים הם לפתוח נגדנו מערכה כבדה ביותר שלא ראינו כמותה בעבר. אנו מנסים למנוע את העניין, ולא נראה שנצליח... ואכן, כיום אנו עומדים בעיצומה של רדיפה קשה מאין כמותה בנושא זה, ועיני התורה של גדולי ישראל ראו זאת מיד!

עבודת אלול

הגאון רבי ישראל סלנטר זי"ע כותב באגרותיו, שאחת מעבודות חודש אלול היא להאמין בכל דברי חכמים ז"ל, גם באלו הנראים לנו כדברי אגדה, ולהפנים שהם דברי אלוקים חיים. כאשר אנו מסננים את דבריהם, אנו מונעים מעצמנו להגיע אל המקום האמיתי והנכון. סיפר הרב טיקטין, שכיהן כרב באחת מקהילות אנגליה, שיום אחד הגיע אליו אחד מנגידי הקהילה, אדם שאף רבנים נהגו בו דרך ארץ. "כבוד הרב", אמר הנגיד, "אני בצרה גדולה. בתי חזרה הביתה והודיעה לי שהיא מתכוונת לזנות עצמה מזרע ישראל רח"ל". הוא פירט את כל מאמציו לשכנעה, אך ללא הועיל.

העיר' לשליחיהם לחלוקת מתנות לאביונים. הכסף הופקד אצלם עוד לפני פורים, והם חילקו אותו לעניים בתורת הלוואה, ובפורים מחלו על ההלוואה.

כשהגיעו אל מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן זצוק"ל, הוציא מאה דולר ונתן להם. לאחר מכן ביקשו להחתימו על כתב המינוי, שהיה נחוץ לצורכי הפרסום. להפתעתם סירב הרב ואמר: "אינני חותם על שקר".

הם לא הבינו את פשר הדברים. "רבינו הגדול, כך אנו נוהגים", ניסו להסביר. אך הרב עמד על שלו: "לא אחתום על שקר". ניגש אליו הגבאי הצדיק רבי יצחק לוינשטיין זצ"ל ושאלו לפשר הדבר, אך הרב לא הוציא מילה מפיו.

כעבור שבוע נכנס אל ראש הישיבה אחד מראשי 'קופת העיר'. הוציא רבי אהרן לייב מאה שקלים, נתן לו ואמר: "אני עושה אותך שליח למתנות לאביונים. הבא את הדף". הפעם חתם על כתב המינוי. שאלו אותו: "למדנו רבינו, מה נשתנה עתה מן הפעם הקודמת?". השיב להם: "בשבוע שעבר, לא היה לי גרוש אחד משלי. מאה הדולרים שנתתי לכם היו כספי צדקה שהופקדו אצלי. אינני יכול לקיים מצוות מתנות לאביונים מכסף שאינו שלי. כיצד אחתום שנתתי לכם 'מתנות לאביונים'? לא אחתום על שקר. הכסף לא היה שלי. עכשיו, מאה השקלים הללו הם כסף שלי, ואני יכול למנות אתכם כשליחים לקיום המצווה".

90 שנות עמל ויגיעה

לאחר מתקפת הטרור בשמחת תורה תשפ"ד, כשהצבא נכנס למערכה ארוכה וקשה בעזה, היו רבים שהחליטו ללכת ולעודד את החיילים. הם נסעו לאזור המחנות, הביאו צ'ולנט ומטעמים, רקדו עם החיילים ועודדו אותם. בד בבד עשו אנשי זק"א עבודה קשה מאוד תחת אש, והתקשורת לא חדלה מלהלל את אותם חרדים המגלים אמפתי ועושים עבודת קודש...

האווירה היתה סוחפת, ורבים מבני הישיבות נטו גם הם ללכת, לעודד ולרקוד. אז יצא מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א בקריאה, שאין זה מתפקידנו כלל וכלל לצאת לרקוד ולעודד את החיילים; כל תפקידנו אינו אלא עמל התורה בתוככי בתי המדרשות, ואין לנו חלק בכל החגיגות הללו...

הלכתי ברחוב, ובמקום נתלו מודעות ענק ובהן המכתב. עמד שם יהודי, קרא והפטיר בטרניה גדולה: "וכי זה הזמן לכתוב מכתב כזה? זמן כה רגיש, כשיש שבויים וחיילים מחרפים נפשם, למה לכתוב דברים כאלו?!..."

שאלתי: האם ירק אי פעם דם כדי להבין שורה בתוספות? אמר לי: לא. שאלתי: האם ויתר אי פעם על ארוחה משום שלא רצה להחמיץ את הדף היומי? השיב: לא, וגם אם לא אכלתי, השלמתי זאת אחר כך. אמרתי לו: כיצד אתה ואני יכולים לבוא ולהצדיק, או שלא להצדיק, את מה שעושה יהודי שזה תשעים שנה יורק מדי יום דם כדי לרדת לעומקה של הבנה בכל חלק מחלקי התורה הקדושה?! גדולי ישראל אינם צריכים לקבל מאיתנו שום הצדקה, אך הראני

'אהבת אותנו'

סט הספרים החדש

המעודד והמחזק

של מרן הגאון
רבי יצחק זילברשטיין

פרקי אמונה וחיזוק

על סדר הפרשיות

הנוסחים עוז ואומץ
לעמוד בניסיונות התקופה

עם מאות סיפורים
חדשים והנהגות
של רועי האומה

כתב וערך:
משה מיכאל צורן

053-310-3388

להשיג בכל החנויות

או אז יצא מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א בקריאה, שאין זה מתפקידנו כלל וכלל לצאת לרקוד ולעודד את החיילים; כל תפקידנו אינו אלא עמל התורה בתוככי בתי המדרשות, ואין לנו חלק בכל החגיגות הללו...

אין קץ, ורוב בני הישיבה סבבו כמעט כל היום סביב שיעורו: לפני השיעור הכינו מראי מקומות; בזמן השיעור החרישו כולם ועשו אוזנם כאפרכסת לקלוט את דברי התורה המתוקים מדבש שיצאו מפיו הטהור; ואף לאחר השיעור הסתובבו חברות שעות רבות, חזרו על דברי ראש הישיבה ודנו בהם...

כיום נמדדת ישיבה עפ"י הבחורים הלומדים בה: האם החברה פתוחה יותר או פחות; האם יש בישיבה יותר התמדה ויותר כישרונות; מהו סגנון הבחורים וכדומה.

בחורים רבים הולכים לישיבה גדולה מבלי לדעת כלל מיהו ראש הישיבה ומיהו המשגיח... ובעוונותינו הרבים נחלש מכאן ביותר עניין קבלתו של התלמיד מפי רבו, ודבר זה עומד בעוכרינו.

גולל בפניי מו"ר הגאון רבי דב אהרן זלזניק זצ"ל את שסיפר לו אביו הגאון הגדול רבי אברהם יעקב זצוק"ל, כי בהיותו בחור בישיבת 'עץ חיים' שררה בישיבה אווירה סוחפת לרכוש בקיאות בש"ס. בשעה שמרן הגרא"ז מלצר זי"ע היה מוסר שיעור, והשיעור ארך קרוב לשלש שעות, מתמידים רבים מבין התלמידים לא היו נכנסים לשיעור, אלא הלכו לבתי מדרשות שבסביבה, ובזמן הזה היו מספיקים ארבעה דפי גפ"ת עם ראשונים.

אך זאת הוא העיד: "מאותם תלמידים שלא השתתפו בשיעור, אך אחד לא יצא מרביץ תורה!"

הסיבה לכך ברורה: מטרת השיעורים אינה ללמד רק מה כן לומר בסוגיה. רבי שמואל זצ"ל היה אומר, שנדרש עמל רב הרבה יותר כדי לדעת מה לא לומר, הרבה מעבר לעמל שבידיעת מה כן לומר. כיום ניתן לראות זאת בחוש: ספרי האחרונים ממלאים את מדפי הספרים; כל בחור צעיר לימים יכול לשבת ולדון בכל סוגיה שהיא, לבנותה כפי הבנתו ולהרכיב מערכות בלימוד. נערים צעירים אינם מתקשים בהוצאת ספרי חידושי תורה לאור, אך ברור כשמש שאת אמת הביקורת אי אפשר לרכוש אלא על ידי שימוש תלמידי חכמים, לשמוע וללמוד היטב את מה שמעבירים לנו מעתיקי השמועה, כל רב לפי מה שקיבל מרבותיו, ולפי מבטו על שומעי לקחו לדעת מה ללמדם וכיצד להעביר להם את הדברים.

וחז"ל כבר אמרו: "א"ר סימון למה נדבר דומה לתלמיד שהיה מהלך עם רבו וראה גחלת מושלכת, סבור שהיא אבן טובה, נטל אותה ונכווה. לאחר ימים היה מהלך עם רבו וראה אבן טובה, היה סבור בה שהיא גחלת והיה מתירא ליגע בה. א"ל רבו: טול אותה, אבן טובה היא..." (דברים רבה א, ח).

מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל היה חוזר ומספר על אותו טיול שטייל יחד עם מורו ורבו המשגיח הגה"צ רבי שמחה פלוטקין זצוק"ל, ובדרך אמר לו המשגיח: "דע לך, אצל רבינו (הגאון רבי שלמה היימן זי"ע) אין אתה לומד רק את הדפים הספורים, אלא אתה לומד ממנו את התורה כולה, כיון שעל ידו אתה בנוי להבין בכל התורה כולה. וזה שייך רק כשמסורים לעמוד על עומק ישרות ההבנה של רבינו!" ככל שבן הישיבה נעשה יותר 'תלמיד' - שומע, מקבל, ומכניע את דעתו כדי לקבל מרבו - כך הוא זוכה לרכוש מאיתו ידיעה והבנה אמיתיים.

אמר לו הרב: "בקהילתנו, ברוך ה', יש לרב מעמד ומכבדים את דברו. נראה שבתך יודעת לכבד רבנים. הבא אותה אליי".

הבת הגיעה לפגישה עם הרב. הוא ישב ודיבר על ליבה, ניסה לשכנעה, אך היא הביטה בו בעיניים ריקות. כשיצאה היה ברור שדבריו לא השפיעו עליה כלל. חזר האב אל הרב ושאל בתסכול: "כבוד הרב, כיצד ייתכן שבתי לא הושפעה מדבריך?"

השיב לו הרב: "ראה, אתה אדם נכבד, בר דעת, וגם בעל ממון, ובעל המאה הוא בעל הדעה. כאשר אני נושא דרשות מוסר, ודאי הן נאות בעיניך. אתה חוזר הביתה ואומר: 'הרב אמר רעיון יפה, הוא התאים אותו יפה לפסוק, אבל הרב אינו מבין באמת מה קורה היום, הוא אינו בעניינים. הדרישות שלו אינן מתאימות לנו'. בתך שמעה הערות כאלה פעם, פעמיים, שלוש - ודי היה בכך. היא למדה לסנן את דבריי".

לכן, גם בעניין גורלי כזה, כאשר אתה רוצה שהרב ישפיע עליה, שוב אין הוא יכול. הוא איבד את כוח השפעתו עליה, כי היא הוזנה בדעות שלפיהן דברי הרב רעיונות יפים הם, אך אינם נוגעים לחיי המעשה". על כך באה התורה ומזהירה: "וּבְאֵתָּה אֶל הַפְּתָנִים הַלֵּוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהָם". זוהי משמעות הציווי "שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָהֶם בְּכָל שְׁעָרֶיךָ" - בכל דור ודור יש לקבל את מנהיגיו בהכנעה גמורה.

להיות תלמיד

בימים אלו חוזרים בס"ד אלפי בני ישיבות להיכלו של הקב"ה - עולם הישיבות. בעבר נמדדו הישיבות לפי העומד בראשן.

רוב מניינם ובניינם של ראשי הישיבות ושל מעתיקי השמועה בימינו יצאו מבית מדרשה של ישיבת פוניבז' המעטירה, והסיבה לכך נעוצה בעובדה שהישיבה כולה סבבה סביב הציר שנקרא 'רבי שמואל'...

הגאון האדיר רבי שמואל רוזנבוסקי זצוק"ל הנחיל לתלמידיו את דרך התורה של רבו מרן הגר"ש שקאפ זי"ע, בבהירות נפלאה ובמתיקות

מקבלים. אור חדש בלימוד

מהדורה
מומלצת
ע"י גדולי המקובלים

לימוד הקבלה מואר בשבילך!

21 ספרי 'מכלול תורת האר"י' בהוצאה חדשה, מורחבת ונגישה (מבית היוצר של "נחמד למראה") גזרתם הבהירה תאפשר לך להתמקד בתוכן העצום, הטמון בכתבי האר"י הק' ללא הסחות דעת. מהדורת יפה מראה - מאירה לך את הלימוד בבהירות והרחבת הדעת.

**יפה
מראה**
אור חדש בלימוד

לקבלת דוגמית חינם/לרכישה: 0533152498

יעצו לו לשלשל בחשאי סכום כסף לכיס בגדו של הרב, ועשה בעל הדין כעצתם. למחר כאשר ישב הרב להמשיך בדינם הרגיש כי דעתו החלה להסס בדבר וכי קם בו רצון להסכים עם דברי הדיינים...

פנינים, עובדות ופרפראות מגדולי הדורות בעניין התרחקות מנטילת שוחד

הרב מאיר בנימיני

"פי השוחד יעורר עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים" (דברים ט"ז, י"ט)

כתב הסבא מקלם: האדם צריך לזהר מאד מאד מהדברים אשר דעתו מחמדתן ומתאוה להם, כי הדברים האלה נקל להם להפילו ברשת השוחד, ואז לא יכוון האמת על פי ההלכה, הן בהלכה למעשה, לעצמו, הן בהלכה הנוגע לאחרים...

והנה השוחד המעורר עיני חכמים וכל שכן לטפשים, הוא רחוק מאד מן התשובה, כי שוחד הממון או הכבוד, או השיחה נאה מעורר עיניו ואינו רואה מה שיש לראות. ולכן גדולי החכמים ברחו ופחדו לנפשם משוחד כל דהוא, כמו שמבואר בכתובות ק"ה ב'... והנה בלי ספק היו רחוקים מבקשת הכבוד, ועם כל זה חששו לנפשם פן יעשה רושם עליהם הדבר הקל, וכל שכן טפשים כמו היום אשר הקנאה התאוה והכבוד ישחדו אותו תמיד, יש לברוח הרבה מאד מן השוחד... (חלק א קלו)

מסיבת מצוה

בספר 'זרע ברך' מובא מה שהיה מעשה אשר נעשה בימי הגאון מורינו הר"ר הרבי רבי העשיל מקראקא, שבאו אליו שניים לד"ת ממרחקים, והייתה התביעה על כמה וכמה אלפים, ובא הנתבע תחילה, והביא מתנה מאה אדומים חדשים, והניח לו על השולחן, וביקש ממנו לעמוד לימין צדקו, ואמר לר' העשיל אין אני נותן לאדוני בתורת שוחד, כי אם לזכות את הזכאי, ולחייב את החייב, לקח הרבי ר' העשיל את המטבעות, ואמר לו יש"כ. ואמר לו אעשה לך כל הטובות שבעולם, ותבוא למחר למשפט.

בלילה ההוא שלח הגאון הרב ר' העשיל אחר כל בניו וחתניו, ואמר להרבנית מרת דינה ע"ה, להכין סעודת יו"ט לבניו וחתניו, וכן עשתה אחר שאכלו ושתו, הוציא מכיסו המטבעות, וספרם בפניהם אחד אחד, וחשבו שרוצה לחלק להם ושמחו מאוד, אחר זה ליקט כל ק' האדומים ואמר להם: דעו נא רבותי קראתי אתכם כדי שתלמדו, וכן תעשו, שלא תהיו להוטים אחר מתנות, כשתהיו רבנים, וראשי מדינות, כאשר ראיתם אותי, שנתנו לי ק' אדומים וידעתי שאותו האיש יצא מני בשמחה ובטוב לבב, והוא אינו יודע שלמחר לפני הדין אני מחזיר לו ק' האדומים הללו וחלילה למכור את נפשי, באלף אלפים אדומים כיוצא בהם'.

הקב"ה לבדו

בספר 'ישועות יעקב' מובא שבעיר לעמברג היה דיין שהיה ידוע

כלוקח שוחד, והיה מראה עצמו כצדיק, מאריך ב'אחד', ובאמצע הדין תורה, היה זועק 'איינציגער באשעפער', ענה לו (הישועות יעקב) וודאי 'איינציגער באשעפער', (הקב"ה הוא אחד) שאיתא כל דיין שדן דין אמת נעשה שותף להקב"ה, ומי שאינו דן דין אמת, לומר הקב"ה נשאר אחד לבד, ללא שותפים.

עוור או פיסח

בימי הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל היה דיין אחד שהיו מרננים עליו שהוא לוקח שוחד והיה פסח על רגל אחת. אמר עליו הגרש"ק בדרך הלצה, כי הדיין הזה אם יהיה נעשה עוור יוכח בעליל שהוא עונש בעבור שלקח שוחד. דהנה אמרו חז"ל (ברכות מג:): פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, ואם כן באדם אחר שנעשה סומא אין להחליט שהיא בעבור שנטל שוחד דיוכל להיות שפסע פסיעות גסות ועל ידי זה נתעוורו עיניו, לא כן הדיין הזה שהוא פסח ואין לאל ידו לפסוע פסיעות גסות ובפרט לרוץ אם יהיה סומא יתוודע לעין כל, שהוא רק בעבור השוחד המעורר עיני חכמים.

יחריש אוזניו

ועוד מסופר כי היה דיין שדן דיני תורה ולקח שוחד ולבסוף ימיו נעשה חרש, שאלו הלומדים הכתיב יעוור עיני חכמים ולא שיתחרש, ענה הדיין, קבלתי את העונש הזה דייקא כי הבעלי דינים רק הבטיחו לי שאני אקבל שוחד, אבל את השוחד עצמו אף פעם לא ראיתי...

**קרא הרב לראש הקהל, וסירב
לבוא, התרה בו הרב, וסירב,
שוב והתרה, שוב אמר לו שאם
אינו בא מחרימים אותו, מיד
בא ראש הקהל יחד עם כל זקני
העדה אל הרב, ונתנו לו מז"ט,
על התמנותו לרב העיר**

אחרת שיש בו, והיא שחכמתו מועטה, והכתוב מדגיש כי השוחד יעור עיני חכמים...

משפיע על החכמים

בשם האמרי אמת זי"ע מובא הסבר מה הפירוש ולא תקח שוחד כי השוחד יעור עיני חכמים, לכאורה על פי דקדוק היה צריך לומר ולא תקח שוחד כי השוחד יעור "עיניך", אלא החידוש כאן הוא שאפילו יושבים ג' דיינים ורק אחד קיבל שוחד, לא רק הוא יעשה טעות בדינו אלא הכוח של השוחד, הוא שאפילו אחד מקבל הוא יעור עיני חכמים כל הג' דיינים יהיו מושפעים מאחד שקיבל את השוחד.

שוחד של דמעות

אשה אלמנה נכנסה אצל הגאון ר' יהושע'לה, רבה של קוטנא, ובדמעות שליש סיפרה לו על עוול שנעשה לה על ידי אחד מתושבי העיר, וביקשה מהרב שיזמין את פלוני לדין תורה. סירב ר' יהושע'לה ולא רצה לשבת בדין תורה. אמר: שוחד הוא לאו דווקא שוחד של כסף, אלא אפילו שוחד של דמעות.

מה המבחן

הרבי רבי בונם מפשיסחא זי"ע, היה מספר על הפסוק: 'לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שוחד', פעם מינו רב חדש, לעיר ואם בישראל.

אחר שמינוהו, בא אליו עני ואמר שיש לו דין תורה עם ראש הקהל, קרא הרב לראש הקהל, וסירב לבוא, התרה בו הרב, וסירב, שוב והתרה, שוב אמר לו שאם אינו בא מחרימים אותו, מיד בא ראש הקהל יחד עם כל זקני העדה אל הרב, ונתנו לו מז"ט, על התמנותו לרב העיר. היה זה מבחן לראות אם אינו נושא פנים, אף לראש הקהל, וכשעמד במבחן קיבלו אותו עליהם לרב. אמר הרבי רבי בונם, זה הכוונה 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך', בלשון יחיד, שהמבחן הוא שהממונה יהיה מוכן שישפטו אף אותו, ואז מובטח לו שיוכל לשפוט את העם 'משפט צדק'.

בעת שישב הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' זצ"ל מאפטא, על כסא הרבנות בקולבוסוב, באו פעם לפניו שני בעלי דין לדין תורה. יתר הדיינים נטלו שוחד והיו נוטים לצד אחד, אולם הרב מאפטא גילה כלפיהם התנגדות נמרצת והוכיח להם שאין הלכה כמותם.

יעצו הדיינים לבעל דין כי ייתן שוחד לרבי מאפטא, אך כיצד אפשר לשחד מי שאינו רוצה, יעצו לו לשלשל בחשאי סכום כסף לכיס בגדו של הרב, ועשה בעל הדין כעצתם. למחר כאשר ישב הרב להמשיך בדינם הרגיש כי דעתו החלה להסס בדבר וכי קם בו רצון להסכים עם דברי הדיינים, מיד דחה את ישיבת בית הדין, וכל אותו היום בכה בתפילתו להקב"ה כי יאיר עיניו לראות את האמת.

כך עברו ימים מספר עד אשר גילה הרב את הכסף בכיס בגדו ומיד הבין כי בעל הדין הוא אשר שם את הכסף בכיסו כדי לשחדו. אמר על זה הרבי מאפטא, זהו פירוש הכתוב 'ויסלף דברי צדיקים' אפילו אם הדיין מוסיף להיות צדיק גם אחרי קבלת השוחד, שכן לא ידע מאומה על זה, מכל מקום יש בכוחו של השוחד לסלף את בינתו ואת דבריו.

טעמי תורה

על הפסוק כי השוחד יעור עיני חכמים אמר ר' אייזל חריף זצ"ל, כי הנה אמרו אמר ר' יצחק (סנהדרין כא), מפני מה לא נתגלו טעמי תורה, שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול העולם. כתוב (דברים יז, טז) לא ירבה נשים. אמר שלמה אני ארבה ולא אסור. וכתוב (מלכים א, פרק יא, ד) ויהי לעת זקנת נשיו הטו את לבבו. וכתוב (דברים יז, טז) ולא ירבה לו סוסים. ואמר שלמה, אני ארבה ולא אשוב. וכתוב (מלכים א' פרק י, כט) ותצא מרכבה ממצרים. ומקשים, הרי גם בשוחד נאמר בתורה הטעם, כי השוחד יעור עיני חכמים, ולמה לא אמר שלמה, אני אתן לשחד אותי ולא אטה את הדין.

רק, כי באלו המצוות שנמסרו טעמן חשב שלמה שהם נאמרו להדיוטות, לאנשים פשוטים שקל להם לסור מדרך הישר. והוא שלמה הרגיש את עצמו לחכם ותקיף בדעתו, ולכן הוא לא יכשל. לא כן הוא באזהרה על אסור שוחד. כאן אין מקום לטעות שרק לפשוטי עם נאמרו הדברים, שהרי בפירוש נאמר, כי השוחד יעור עיני חכמים.

מה שעיני רואות

רב גדול אחד שהיה נזהר מאד בעניני שוחד והיה עני גדול, היה רגיל לומר מימרת חז"ל (סנהדרין ו), אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. הדיין הישר, הנזהר משמץ של שוחד, שאין לו בעולמו לא עושר ולא נכסים, רכושו היחיד הוא, מה שעיניו רואות, כי מלקיחת שוחד מסתמאים.

עיני חכמים

היה דיין אחד שרינונו עליו שהוא לא נקי כפיים. אמר עליו גדול אחד, שמזה שלא נתעוור אין ראייה שהוא נקי וצדיק, אלא בגלל מעלה

החייל היהודי סיים סנדוויץ' אחד והוציא כריך שני, והמגיד ממשיך לדבר על ליבו. לפתע החייל הפסיק מלעיסתו ושאל "וכי נסתרה בינתך? אינך רואה שאני אוכל וממשיך ואיני שת ליבי לכל המוסר שאתה אומר? טרם הבינות שדברייך לא יועילו מאומה?!..."

מדוע הורה ה'בית הלוי' לסגור את אם הישיבות, על מה ולמה הקים רבי ישראל סלנטר את תנועת המוסר, ומה ביקש רבי הלל מקולומאיי לפעול בלבו של פורק עול בשיא כוחו

הרב בנימין בירנצוויץ

"כפר לעמך ישראל אשר פדית" (דברים כ"א, ח')

כשבאים זקני העדה לבקש כפרה בעגלה ערופה על הדם שנשפך, הם מבקשים כפרה ל'עמך אשר פדית'. בפשוטו נראה שיש כאן שם תואר לעם ישראל 'עם שפדית' ממצרים, שם תואר שנשאר להם לדורות עולם.

אבל ה'אבן עזרא' מפרש, שהם מבקשים כפרה מיוחדת לעם שיצא ממצרים, וזו הכונה ל'עמך ישראל אשר פדית' - לאותו דור שיצא ממצרים, וכמו שמבואר בגמ' (הוריות ו, א ובכריתות כו, א) שראויה כפרה זו של עגלה ערופה שתכפר על יוצאי מצרים.

והדברים תמוהים עד מאד, למה מבקשים כאן בעגלה ערופה, הבאה לכפר על הדם שנשפך, גם על חטא יוצאי מצרים!?

הגאון המופלא רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל מביא מה ששמע לפרש, על פי מעשה שהיה עם רבי ישראל סלנטר זצוק"ל, שהגיע לזילנא ושמע על מעשה שאירע בנשואי בנו של ראש הקהל, שהיה גביר גדול ונכבד שעלה לגדולה, ומלפנים היה עני ורש שנהנה מיגיע כפיו במלאכת הסנדלרות.

בעת שמחתו של ראש הקהל, כאשר הכניס תחת החופה את בנו, ניגש אליו אחד מצרי העין שבעיר, בעודו צועד לעבר החופה ברגעים המרגשים ביותר. ראש הקהל לא שם ליבו בתחילה, הוא החזיק בזרועו של בנו החתן לקול צלילי הכליזמרים המלווים אותם בשמחה ובהתרגשות גדולה. ציבור גדול צעד מאחוריהם, כשאותו צר עין ניגש אל הגביר, חלץ מנעלו כשהוא מראהו לראש הקהל ולעיני כל, שואלו בקול מזלזל 'כמה עולה לתקן נעל כזו...!'

כתוצאה מכך, מסופר, אותו גביר התמוטט ומת מחמת הבושה הגדולה, וכששמע זאת רבי ישראל זצוק"ל נענה ואמר, שכזו נבלה והשחתה במידות לא יכולה להגיע בבית אחת, סימן הוא שכבר מאות בשנים קודם לכן היה ריקבון גדול במידות, ומובטחני שגדולי הדור הקודם היושבים בגן עדן מובאים בדין בגלל מעשה זה, על אשר לא לימדו את העם דעת ומידות, כדי שלא יקרה מעשה כגון זה.

או אז החליט רבי ישראל להקים את תנועת המוסר שחוללה מהפך גדול מאד בעם ישראל בתחום החשוב זה של תיקון המידות ועבודת ה'.

מבאר הגאון המופלא רבי אלי' ברוך זצ"ל, לפי מעשה זה יש לפרש, שגם יוצאי מצרים היו צריכים כפרה על הדם שנשפך אלפי שנים לאחר יציאת מצרים, לפי ששורש כל קלקול כזה מגיע מחמת סטייה כל שהיא בטוהר המידות וההנהגה, אפילו דק מן הדק מהדורות הקודמים.

ללמדנו! שכל סטייה קטנה בכל מעשה והנהגה, שנראית בתחילה כעניין שולי וחסר חשיבות, אבל המגמה נמשכת ומתרחבת, ובהמשך הזמן היא מביאה קלקולים גדולים. אפילו סטייה קטנה כחודה של מחט, סופה לפתוח פתח גדול כפתחו של אולם. לטוב ולמוטב.

מדרון חלקלק

בחורף של שנת תרנ"ב, גזרה מלכות רוסיה לקבוע באם הישיבות, ישיבת וואלוזין, שעתיים של לימודי חול בכל יום. לגזירה זו נתלוה איום שאם תסרב הנהלת הישיבה למלא אחר הוראה זו, הישיבה תיסגר על מסגר ובריה.

ראש הישיבה הנצי"ב זצוק"ל לא רצה לקבל על עצמו אחריות להחלטה גורלית זו, והוא כינס את כל גדולי הדור לאסיפה מיוחדת כדי לדון עמם בגזירה נוראה זו.

באסיפה הביעו רוב מוחלט של הנאספים את דעתם, כי הרע במיעוטו עדיף מאשר לסגור את אם הישיבות ותתבטל ח"ו תורה מישראל. לא כן היתה דעתו של ה'בית הלוי' זצוק"ל, הוא קם

הכיל בשר טריפה רח"ל. על פניו הכיר כי הוא יהודי, ונזדעזע לראות יהודי אוכל בשר של דבר אחר.

המגיד ניגש ושאל: 'מה אתה אוכל?'. 'כן כן אני אוכל מה שאתה רואה'. 'אתה יהודי?' שאל המגיד. 'כן, נכון'. המשיך המגיד ושאל: 'יהודי אוכל דבר אחר?', והיהודי משיב 'כן' והמשיך באכילתו.

החל רבי הלל לומר מוסר והסביר לו מהי עבירה ומה חומרתן של מאכלות אסורות, דיבר ודיבר דרשה ארוכה, ובעודו דורש החייל לועס ולועס, והמגיד המשיך בדבריו כי ה' הטובה עליו, ושפך את נפשו אל ליבו של היהודי שלידו.

היהודי סיים סנדוויץ' אחד והוציא כריך שני, והמגיד ממשיך לדבר על ליבו. לפתע הפסיק החייל מלעיסתו ושאל 'וכי נסתרה בינתך? אינך רואה שאני אוכל וממשיך ואיני שת ליבי לכל המוסר שאתה אומר? טרם הבינות שדברך לא יועילו מאומה?!'...

השיבו המגיד: 'אני אדבר ואמשיך, ואם אתה שואל מה התועלת, רצוני לומר לך משהו, אתה עכשיו חייל צעיר עם כל הכח והעוצמה. אתה חושב שכל העולם שלך, אבל לא תמיד אדם נשאר הגיבור הכי גדול, מגיעים זמנים שלא הולך כל כך טוב, כל בן אנוש יש לו זמנים שונים, ובפרט לעת הזקנה הכוחות אוזלים. ייתכן שלעת זקנתך ה'כוחי ועוצם ידי' שלך יפחת מעט, ואז הדיבורים של עכשיו יעלו בזיכרוןך. הנה ישב על ידי יהודי ו'נדנד' לי מהי מצוה ומהי עבירה, תחשוב בינך ובין עצמך, ואולי אז יועילו לך דברי משהו. ואפילו אם גם לעת זקנה לא יעזרו הדברים ותחיה את כל חיך ממש כפורק עול, אבל בשעת מיתה שכבר וי... אולי אז תיזכר במשהו ויעלה בליבך הרהור תשובה' - בשביל אותו הרהור תשובה קטן, שווה כל המאמץ שאני מתאמץ עכשיו!

כללו של דבר! אדם לא יכול לדעת כלל מה יועילו הפעולות שלו ולהיכן יגיעו מעשיו ואפילו הקטנים. כל פעולה יכולה להשפיע לטוב ולמוטב בהמשך הזמן, ומשכך עלינו לחשב באחריות כל מעשה והנהגה והשפעתה.

ממקומו וכשדמעות זולגות מעיניו הודיע את החלטתו דעת תורה, שאף שאנחנו מחויבים להחזיק במעוז התורה של עם ישראל, להעמיד תלמידים ולהעביר את מסורת התורה לדורות הבאים, אבל כל זה הוא אך ורק על פי הדרך שהתנו לנו אבותינו מאורי הדורות.

עתה משנגזרה הגזירה של עירוב לימודי חול בקודש שלא כמו שקבלנו מאבותינו, אין האחריות מוטלת עליו, ויבא נותן התורה ויעשה את שלו ואנו את נפשנו הצלנו. ובאותו זמן הוחלט על סגירת הישיבה הקדושה בוואלוזין בשנת תרנ"ב.

לקח לדורות

כאשר היה החפץ חיים צוק"ל מספר מעשה זה, היה מוסיף לזה מוסר השכל לדורות עולם! וכך אמר: 'בוא וראה עד היכן הגיעה דעת תורה של גאוני הדור שעבר, לו הסכימו להנהיג אז לימודי חול שעתיים בשיבת וואלוזין, היתה חס ושלום התורה משתכחת מישראל. כי הלא זו דרכו של היצר הרע, פותח בשתי שעות של לימודי חול, עד אשר משאיר בסוף רק שתי שעות של לימוד קודש... אבל מאחר שהחליטו לעמוד כחומת ברזל ולא להתפשר כלל, אז מצאה לה התורה נתיבים ושבילים במקומות אחרים, ונפתחו ישיבות בכמה מערי ליטא ופולין בלא לימודי חול. ישיבות אלו נעשו לבסוף מבצרי התורה בדורנו'.

אכן כן, סטיה קטנה בתחילת הדרך היתה מביאה לחורבן גדול בסופה, אף שבתחילה היה נראה הדבר כלא משמעותי כלל, ולעומת זאת עמידה על המשמר גם בדברים הקטנים הלא משמעותיים בתחילתם, יכולה להביא בסופם לדברים גדולים ועצומים לעם ישראל, ולכל יהודי בפרטיות.

מגיד מראשית אחרית

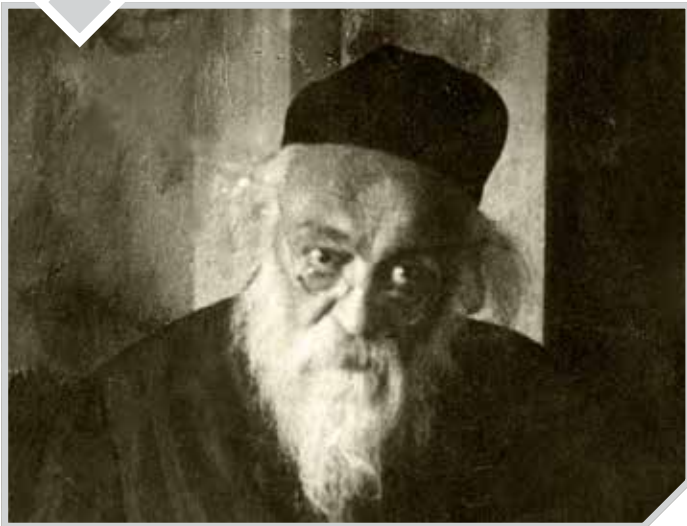
המגיד מקולמא"י הרה"ק רבי הלל זצ"ל, נסע ברכבת וראה חייל יהודי שמוציא מתיקו סנדוויץ' ומתחיל לנגוס, הוא זיהה שהכריך

מִלֵּאָה הָאָרֶץ דְּעָה סִנִּיפִי 'דִּרְשׁו' בִּרְחֵבִי תִבֵּל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שווייץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

בהגיע תורם של הבחורים, נשתוממו ונבהלה נפשם לראות כי רבי חיים מבריסק אינו אלא אותו זקן שישב עמם בקרון. אותו זקן שניגש אליהם מיוזמתו לדבר עמם בלימודם - והם דחוהו בבוז...

מהי השאגה הנשמעת בראש חודש אלול, מדוע סירב רבי חיים מבריסק למחול לשני הבחורים שפגעו בו, ומה ביקש ללמדנו מדלת קטנה שבגג החדר החשוך

"מי האיש הראוי לראות הלבב" (דברים כ', ח')

"אריה שאג מי לא ירא" (עמוס ג, ח). 'ארי'ה' - כך דרשו קדמונינו, ה'של'ה' הקדוש ועוד: ראשי תיבות אלול, ראש השנה, יום הכיפורים, הושענא רבה.

כמו כן מפרש הגאון מווילנא זיע"א את ספר יונה על דרך משל, ואומר כי העיר נינוה שהייתה 'מהלך שלושת ימים' - הכוונה לשלושת הימים שבהם מתעוררים בני האדם ביותר בתשובה: ראש חודש אלול, יומו הראשון של ראש השנה, ויום הכיפורים.

והשאלה נשאלת: מה עניינו של ראש חודש אלול ליראה? בימי הדין, ראש השנה, יום הכיפורים והושענא רבה, יש רעדה, יש שאגה, שאגת הדין, וממילא יש יראה.

אבל ראש חודש אלול, מה עניין שאגה אצלו? איזו שאגה יש ביום הזה?

שאגת האלול

אמר מרן רבי חיים קנייבסקי צוק"ל: השאגה שיש באלול היא - שימו לב מה קרה לנו בשנה שעברה, תנו דעתכם על כל השאגות של השנה שהייתה. כל הדברים הללו לא קרו במשך השנה, הם קרו בראש השנה שעבר, שאז הכל נכתב.

ממילא שואג האלול ואומר: 'אנשים, אלול הגיע!' - תנצלו, תתרוממו, האפשרות נפתחת למנוע את כל השאגות של שנת תשפ"ז. מי לא יחפץ לחטוף?

והשאגה הזו נשמעת בכל תחילת שנה, לכל המתחילים, קטנים כגדולים: תנצלו, אל תישארו במקום.

תנצלו, קבלו מלוא חופניים מרבותיכם, מחבריכם, מאלו שמשמיעים לכם.

לשמוע ממי שמבוגר מכם, אין זו זכות יתרה ואין זה 'בונוס'. השמיעה וההאזנה למורי הדרך, הגדולים מכם, ואולי חכמים מכם פחות - אך גדולים מכם בהכרח, היא ההבדל בין הצלחה לבין היפוכה חלילה.

אל תסתכל בקנקן

ומעשה שהיה כך היה. שני בחורים התפלפלו בלימוד בנסיעתם ברכבת, וקיימו בהידור את מצוות 'ובלכתך בדרך'. לא שמו ליבם ליהודי נמוך הקומה, הלבוש במלבוש פשוט, שישב והציץ עליהם;

הוא נראה בעיניהם כבעל בית מזדקן, המהרהר בעיזיו ובתרנגולותיו. הם המשיכו בפלפולם, שקלו וטרו, בנו וסתרו, ובשלב כלשהו החלו בוויכוח. תחילתו בנחת יחסית, אך כבחורים שסברתם יקרה וחשובה להם, עמד כל אחד והגן על כיוון חשיבתו בעוז.

העסק התלהט, הדיבורים הפכו לצעקות, והצעקות נתגברו לקרב של ממש. כי הרי כך 'לומדים', ורק כך לומדים תורה. מי שסברתו בתורה אינה חשובה לו כדי להילחם עליה בכל עוז, אות היא כי מפיו ולחוץ יצאה, ולא ממעמקי נשמתו ומדקות עיון ליבו.

אין לומר 'מה זה משנה מי צודק'; מי שאינו אכפת לו, אות היא שאין הדבר שלו והתורה צריכה להיות שלנו. ולכן לא היה הקרב הצגה או משובת נעורים, אלא מלחמתה של תורה, בכל הנשמה ובכל החריפות.

בשלב זה התרומם הזקן והתקרב אליהם, וניסה לומר טענה כלשהי להרגעת הרוחות. אך הצעירים הנמהרים הקשיבו לדבריו בחצי אוזן, ולא לתור דחו אותו ואת דבריו בשתי ידיים.

'אתה', אמרו לו בנימית חשיבות, 'עדיין לומד בסגנון של הזקנים של פעם. אנחנו כבר יודעים ללמוד טוב יותר, היום יש שיטה חדשה, אנחנו מעיינים על פי שיטת לימודו של רבי חיים מבריסק. מה לך כי תתערב בראיות של פעם...'

הזקן סבר וקיבל, וחזר למקומו להמשיך בהרהוריו. הוויכוח נמשך עוד זמן מה, ולאט לאט שככה המריבה עם ליבונה הדק היטב של הסוגיא.

**אדם אחד הניחוהו בחדר סגור
וחשוך, ועליו היה לחפש את
היציאה. מישש בידיו והרגיש
בידית ובדלת גדולה; פתח אותה
בהתרגשות, ונתקע בקיר, שכן
היה זה ארון קיר. מישש שוב
וחש בדלת נוספת, קטנה יותר;
נכנס, והרגיש כי נכנס אל האח...**

השמיעה הם אלו שיצאו טעונים בטעם זקנים. הם גדלו, צמחו, ועלו כפליים על מי שסמך על כשרונותיו ונמנע מלשמוע דברי גדולים ממנו.

לימוד ממי שכבר למד יותר ממך - אפילו אם באמת, כפי שאתה סבור, הוא פחות למדן ומוכשר ממך - עדיין בשמיעה ממנו אתה מספיק פי שניים. אתה חוסך לעצמך זמן יקר מפז; הוא כבר עבר תהליכים, הוא כבר יודע עניינים ולימודים הרבה. קבל ממנו, קצר לעצמך את הדרך, ואת חכמתך העצומה והגדולה רק תקפיץ קדימה. התלמיד סבור כי הקשבה למגיד שיעור שאינו בעיניו 'מי יודע מה' היא בזבוז זמן. ולא היא, אלא להיפך.

'רוב הדחוקים אמת'

רבי חיים מברסק, ברצונו לבאר את דברי מרן ה'חתם סופר' כי 'רוב הדחוקים אמת', ביארם במשל:

אדם אחד הניחוהו בחדר סגור וחשוך, ועליו היה לחפש את היציאה. מישש בידיו והרגיש בידית ובדלת גדולה; פתח אותה בהתרגשות, ונתקע בקיר, שכן היה זה ארון קיר. מישש שוב וחש בדלת נוספת, קטנה יותר; נכנס, והרגיש כי נכנס אל האח.

בא אדם המכיר את החדר, והראה לו דלת קטנה בגג החדר. אמר לו: 'פתח אותה, כי מכאן יוצאים'.

'ואיך זה ייתכן', שאל, 'הרי דלת קטנה כל כך היא ביחס לאחרות...'. אנו - סיים רבי חיים את הסברו, לומדים על ידי חוש המישוש, ומרגישים כי דלת זו שיצאו דרכה הראשונים קטנה ודחוקה היא.

אבל קדמונינו למדו על ידי חוש הראייה, ומי שרואה ודאי מבין כי דלת היציאה היחידה היא הקטנה, הממוקמת בגג החדר.

ומכאן מסר לבני הישיבות המתחילים בימים אלו שנת לימודים נוספת ופורה בסייעתא דשמיא: נצלו את האלול, ואת המשאבים שסביבכם, את מורכם ורבותיכם, ומובטחת לכם שנה יקרה מפ"ז.

והנה האטה הרכבת את מרוצתה ונכנסה אל התחנה. הבחורים העיפו מבט מחלונות הקרון, וראו המולה של ממש. קהל עצום ורב נדחק ברציף, כולם נרגשים וממתנים. מיהרו הבחורים אל הדלת, ועם פתיחת דלתות הקרון קפצו החוצה, מבררים חיש על מה המהומה ולמי ממתנים מאות היהודים שברציף. 'מה, לא שמעתם? רבי חיים מברסק בא לעירנו, וכולם יצאו לקבל את פניו, אולי לזכות לחזות בזיוו'. לא יאומן, נתרגשו הבחורים, היינו ברכבת אחת עם רבי חיים בריסקער! אח, לו ידענו - היינו פונים אל הקרון שבו ישב, אולי היינו זוכים להציע לפניו איזו שאלה, או לשמוע מפיו חידוד והלכה.

יחד עם כל המצטופפים נדחקו גם הם לכיוון ימין, היכן שההמולה גברה, ונראה היה כי לשם ירד רבי חיים. נדחקו ונדחפו. עד מהרה החל המצב להסתדר, וכמין מעגל ענק התהווה, ובמרכזו יושב ונח מעט מטלטולי הדרך גאון הגאונים רשכבה"ג רבי חיים מברסק צוק"ל, וכולם חולפים על פניו בזה אחר זה.

בהגיע תורם של הבחורים, נשתוממו ונבהלה נפשם לראות כי רבי חיים מברסק אינו אלא אותו זקן שישב עמם בקרון. אותו זקן שניגש אליהם מיוזמתו לדבר עמם בלימודם - והם דחוהו בבזו...

הזקנים של פעם

לאחר ההתפכחות מן ההלם הבינו כי פגעו ברבן של ישראל, וחובתם לבקש את מחילתו. מצאו את הזמן ואת הפינה, וניגשו בפחד וברעדה לבקש כי יסלח להם על שפגעו בו בנסיעה.

אך רבי חיים הסתכל עליהם והשיב בתוכחה למדנית: 'בי הלא לא פגעתם; אדרבה, בחשיבותי ובחשיבות סגנון הלימוד שלי דיברתם. אתם פגעתם וזלזלתם בכל 'הזקנים שלומדים כמו פעם'... ועל זלזול חמור זה אין ביכולתי למחול, שהרי איני הנפגע...'.

המסר בשבילנו: רבים פותחים עתה את שנת הלימודים החדשה, ויש הפותחים אותה במקום חדש ובלתי מוכר. זו ההזדמנות 'לשמוע'.

הכרנו רבים שהתייחסו בביטול לאותו 'משיב', או לאותו ר"מ שאינו נוצץ, או לראש החבורה בכולל ש'מה הוא כבר מחדש...'; היו שאפילו הפריעו מעט למסירת שיעור חלילה.

וכולם, ביום מן הימים, חוששים: אולי עלי לבקש מחילה, שלא נהגתי בו כבוד כראוי? אבל האמת עונה להם בשם אותו ר"מ, אותו משיב, אותו ראש חבורה:

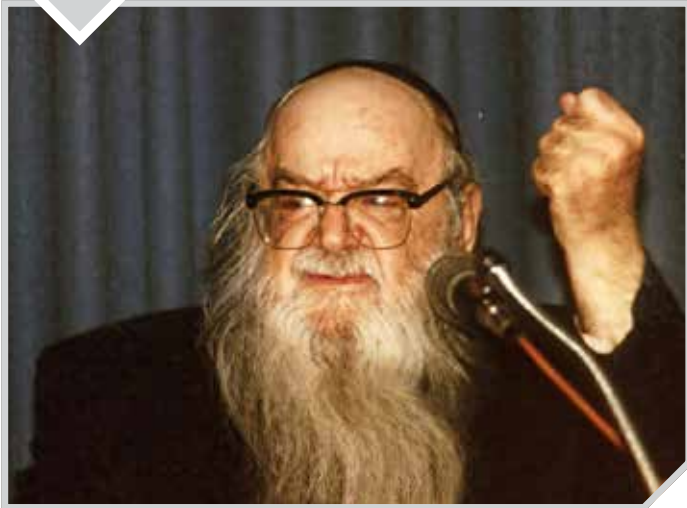
"ממני אין לכם מה לבקש סליחה. אני את מה שהיה לי לחלק חילקתי עם מי שרצה לקבל. מחילה אתם צריכים לבקש מעצמכם - לעצמכם הפסדתם זמן וקנייני נצח, ובשביל זה אין מי שיוכל למחול, שההפסד כבר אינו ברהשבה".

רבים הם הצעירים, כל אחד ושלב צעירותו, החושבים כי חכמתם עומדת להם ואין לרב פלוני מה לחדש להם או לחדד אותם; עולים הם עליו עשרת מונים בלמדנות ובידענות - כך הם סבורים.

אבל המציאות מוכיחה פעם אחר פעם, כי התלמידים שניחנו בכוח

בקביעות הסתובבו השנים הלך ושוב על פני היכל הישיבה והתפלפל ב'סוגיות' העומדות על הפרק, עד שרבי לייב העיר פעם לרבי מאיר: אתה רוצה לעשות אותו בעל גאווה?! מי יודע אולי יכנס לו גאווה בליבו...

שביבי אורה מדמותו המאירה של גדול המגידים הגאון רבי שלום
מרדכי שבדרון זצ"ל, בתקופת לימודיו בישיבת 'חברון'

"וְשִׁמְעָה וְדַרְשָׁה הַיֵּטֵב" (י"ד)

בחודש אלול תרפ"ט נפל דבר בירושלים. ישיבת "חברון" הסלבודקאית עברה מהעיר חברון ירושלימה. מרא דארעא דישראל הגר"ח זוננפלד עודד והעריך את מהותה של הישיבה, שלח את נכדיו ללמוד בתוכה, כך הכשיר את הקרקע לכניסתם של צורבים ירושלמים להצטרף יחד עם יוצאי ליטא וגרמניה.

על אותה קבוצה ירושלמית בין כותלי הישיבה, ועל ה"כולל אברכים" שנוסד אח"כ על ידיהם, כותב רבי ישראל זיסל דבורץ בירחון התבונה שנת תש"א: "תלמידים אלו בהיותם בישיבה הוו חטיבה מיוחדת והיו מעורבים ביותר בחוויותיה. ומתוך שאיפה לשמור על עצמאותם ועל קשריהם עם הישיבה מצאו לנכון לייחד מקום תורה לעצמם. הם שקדו מתוך חוסר אמצעים ומסירות נפש על התורה, ומוסר התורה, לפי התוכנית שהתוו להם.

"הצלחתם ועלייתם הרוחנית גרמה קנאת סופרים מרובה והתענינות מצד הנהלת ישיבת חברון שהכירה כי ב"כולל" זה צפון עתיד לתלמידיה המצוינים. הקירבה והנשיאה בעול ההדדית הביאו לשגשוגו של הכולל והגשמת המגמה לפי רוחו של האדמו"ר הסבא מסלבודקא". ע"כ.

על קבוצת אברכים הראשונים נימנו רבי שמואל אהרון איזקוב זצ"ל, רבי ישראל שינקר זצ"ל, רבי חיים אהרון טורצין זצ"ל, רבי הלל כהן זצ"ל ורבי מרדכי אפל זצ"ל.

רבי שלום שבדרון היה בין הראשונים שנכנסו לישיבה, בתחילת חורף תר"צ.

שני המקורבים ביותר לרבי לייב היו רבי יצחק קאץ [ממבוגרי הישיבה ומתלמידיה קודם תרפ"ט, ישב ב"מזרח" בהיותו בחור...] ורבי שלום מהצעירים.

רבי שלום נדבק מאוד בהארי החי - "העילוי של מוסר" - ר' לייב'שיק זי"ע, וכפי שאמר בעצמו שכל אותם ימים לא וויתר על שום שיחת מוסר בהיכל הישיבה, גם בחתונות ידידו הגדול רבי אברהם רוט ז"ל [שהיתה ביום שישי וליל שב"ק] חזר מהעיר העתיקה לישיבה לשמוע את השמוע"ס, ושב לחתונה. רבי לייב חינך אותו כמו שרק הוא היה יכול והוא קיבל את מרותו בכל כוחו. אכן תלמיד מובהק "הרבי"! כך כינה את רבי לייב עד סוף ימיו.

הערה אנונימית

על אף היותו בחור צעיר, בחייו של ראש הישיבה רבי משה מרדכי אפשטיין, הצליח לרכוש אצלו הערכה. מספרים שה'מכה בפטיש' לאותה הערכה, היה בעקבות מעשה שהיה: אחד מחתניו הגדולים [בתורה] של רבי משה מרדכי לבש "חלוקא דרבנן" [פראק]. הבחור שלום שבדרון בעינו הבוחנת הסתכל והבחין שהפראק מחוייב בציצית פינות, החליפה מרובעת לגמרי והפראק פתוח ברובו. הבחור שלום שבדרון הצעיר כתב "פתק הערה" בעילום שם ושיגרו לבית חתן ראש הישיבה...

ר' שלום לא התכוון לפגוע בו, חלילה, רק שהיה קשה להבליג ולהמנע מהערה על חשש איסור דאורייתא [ומשהתבייש להגיד לו

רבי יהודה לייב חסמן

"בפעם הראשונה שנכנסתי להיכל ישיבת חברון" סיפר ר' שלום "היה זה בשעת סדר מוסר. הקולות ריגשו אותי ודמעות עמדו בעיני".

המשגיח, לאחר הסבא מסלבודקא, היה רבי לייב חסמן זי"ע. כמשגיח נוסף בישיבה היה רבי מאיר חדש זצלה"ה, לרבי לייב היתה נטיה מיוחדת למתמידים ובעלי כשרון, עקב כך הגה חיבה מיוחדת לכמה תלמידים שקדנים שכאלה, וביניהם השקדן הצעיר שלום שבדרון [ועוד כמה כמותו], רבי לייב הבחין היטב ב"אוזן השומעת" של רבי שלום, ורבי שלום הראה לו כנגד לב רגש ואוזן קשבת, וקד קידה למול גאון המוסר בדורו, והיה תלמיד לרבי לייב.

רבי אלתר גילנר זצ"ל. "עד היום אני זוכר איך שלמד מסכת סוטה עם החברותא - אש לוחטת - היתה שם" [סיפר רבי שמשון הררי]. נתאר לעצמינו התלהבות בלימוד נוראה שכזו, שעד היום זוכרים איזו מסכת למד אז "סוטה". הגאון ר' מיכל יהודה לפקוביץ אמר לאחר פטירת רבי שלום שהוא זוכר היטב ששמע ממנו "שטיקל-תורה" בדיון "שחיטת מומר בקדשים".

פנקסים מרתקים

היתה תקופה בישיבה שהוא למד "שאגת אריה", היה לו מוח חריף, ובעצמו סיפר כי באותה תקופה כשהיה שואל שאלות בסוגיה שלמדו, אמרו לו חבריו, סיגנון שאלותיך מתאימים לשאגת אריה, כל כך היה נדבק בשיטת הדברים שלמד עד שדיבר בסגנון המחבר ואיזה מחבר? שאגת אריה! היה לו מוח חריף מאד (מפי רא"ד רייכמן זצ"ל).

מיד עם בואו לישיבה חל מפנה נוסף, בחייו של הגאון הצעיר. מלבד לימוד עיון בעומק יגע בדיעת הש"ס. המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל סיפר על כך ברבות הימים: "בשעתו כשר' שלום היה בחור צעיר בישיבה בשנת תרצ"א-תרצ"ג, ועימו חבורת לומדים, פעלתי אצלם שיקבלו על עצמם ללמוד בבקיות את הש"ס. הם קיבלו. הדרכנו אותם איך ללמוד ולחזור על מה שלומדים. ובסייעתא דשמיא תוך תקופה קצרה גדלו והצליחו מאד".

מתקופה זו נמצאו פנקסים מרתקים. רבי שלום היה מוכיח לנכדיו ואומר: תסתכלו בפנקסים ותראו כמה הספקנו! כמה למדנו! בכמות ואיכות בעיון ובבקיאות.

רצונך לעשותו בעל גאון

רבי מאיר חדש זצ"ל לא נחה דעתו ולא הרפה מלעודד את העילוי הצעיר, ומלבד לימוד הבקיות מאות דפים בכל הש"ס היה מוסיף להשתעשע בלימוד עם העלם שלו' מרדכי שבדרון. בקביעות הסתובבו השנים הלון ושוב על פני היכל הישיבה והתפלפלו ב'סוגיות' העומדות על הפרק, עד שרבי לייב העיר פעם לרבי מאיר: אתה רוצה לעשות אותו בעל גאון? מי יודע אולי יכנס לו גאון בליבו...

(קול חוצב')

פנים אל פנים שלח הערה בכתב]. התלמיד חכם התאמץ לעלות על עקבותיו ולברר את זהות השולח... ורבי משה מרדכי במבטו הבוחן אמר מיד: נראה לי שהבחור שבדרון הוא זה ששלח את המכתב... השמועה אומרת שרבי משה מרדכי חקר את מידותיו של הבחור שלום שבדרון ומצא שלא היה מעורב במעשה זה חוצפה אלא כוונה אמיתית לשם שמים.

ואכן סיפר ר' שלום בהזדמנות מסוימת: הבחורים היו מברכים על אתרוגו של ראש הישיבה. כבוד מיוחד היה לבחור שנבחר ע"י רבי משה מרדכי שהוא יהיה ממונה להעביר את האתרוג מבחור לבחור. בדרך כלל, היה הבחור מהמבוגרים בישיבה. באותה שנה, לאחר אותו מכתב כיבדני ראש הישיבה להיות הממונה על האתרוג. אח"כ התקרב עוד לחתנו רבי אהרון כהן זצ"ל, חבריו מהימים ההם זכרו היטב את השיעור הראשון של רבי אהרון כשהמשגיח רבי לייב חסמן יושב ומקשיב, והבחור שלום שבדרון מתווכח בסערה סביב קושיה שהשמייע המשגיח באזניו באמצע השיעור.

קבוצה של 'צדיקים'

בישיבה היתה קבוצה של "צדיקים" [כך כינום] הם "קיבלו" על כל מיני עניינים, היו להם לילות של משמר. לילות רבים. [כגון ליל הושענא רבה, ליל סליחות הראשון ועוד]. היה להם גם זמנים של "תענית דיבור", ר' שלום נמנה עימהם... הם לא הבליטו את עצמם, גם לא את צדקותם, אבל ידעו בישיבה שהם "מתארגנים" בתוך עצמם.

"ר' שלום עצמו היה מעורב עם הבריות באופן יוצא מהרגיל, כולם אהבו אותו. מצוי שהצעירים מפחדים לגשת לבחורים המבוגרים, גם אז בישיבת חברון היה כך, אבל לר' שלום ניגשו כולם בכל השטחים. על-אף ה"ברען" (בערה) ה"קאך" (רתיחה) שהשתרר סביבו היה אהוב על כולם. הוא אותם והם אותו". סיפר הרב שמואל אהרן איזקוב.

חבריו מהימים ההם מגדירים אותו כ"אש להבה" בתורה: "הוא זכור לי כסוער בלימוד. מוסר הוא למד, בוודאי, הוא הרי היה "התלמיד" של רבי לייב, היכל הישיבה נרעד מקולו בשעת סדר מוסר, אלא שכל שאר שעות היממה ראו סביבו את ה"ברען" בש"ס ופוסקים" סיפר

תמיד רצית לזכור

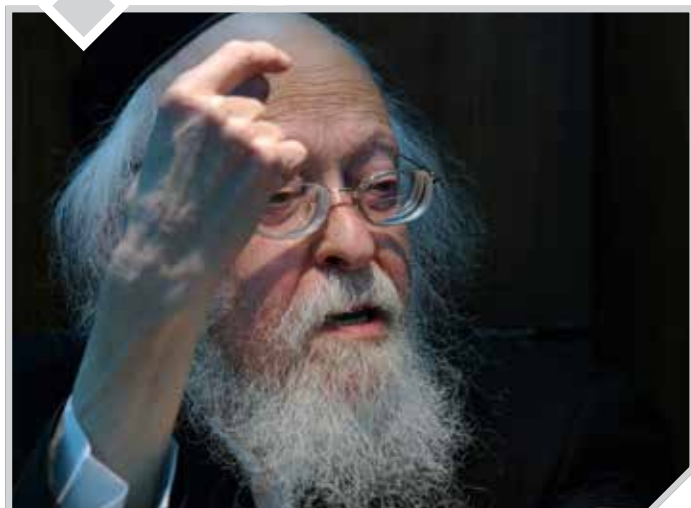
ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

הנכד אמר שכדי להציע דבר כזה לפני סבו צריכים לאדם שהגרי"ש מתחשב במילה שלו, וכי כל אחד אחר שיעז לבקש כזו בקשה "מופרכת", אין לו סיכוי להיענות כלל...

על ענוותנותו הנדירה של מרן פוסק הדור רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל,
על הדיין שברח מן הכבוד ומן הפרסום

"וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפָּט צֶדֶק" (דברים ט"ז, י"ח)

בדרך כלל (ואולי תמיד) לא היה רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל מסתכל בפני הדובר - השואל, מבט פניו לצד, מרוכז ונינוח. אולי כדי שלא לבלבל, אולי מחמת הדין שנפסק שלא להסתכל בפני בעלי הדין. יתכן שזו הנהגה מוסרית כפי שכותב הרמב"ן באגרתו: "ולכן אפרש לך איך להתנהג במידת הענוה ללכת בה תמיד, כל דברך יהיו בנחת... ואל תביט בפני אדם בדברך...". והתשובה שאחרי האזנה זו: תמיד הייתה קצרה וקולעת את נקודת השאלה. בלי היסוס, בלי עיון נוסף. ברור ובהיר, חד משמעי. בלי מילים של הקדמות, או אריכות מיותרת. כל הכרעה הייתה "פסק דין"; המילים נשקלו במאזניים, במשפט.

"אינני פוסק לדור"

הנהגתו של רבינו שכל השנים נמנע מלקחת לעצמו עול של ציבור, ולהנהיג, ובאופן מיוחד ברח מהכבוד כפשוטם של דברים, והיה מצטנע ומוקף בשתיקה בתוך ההמון. ולהשלמת הנקודה נדוד מעט על פני השנים.

הגרי"ש, ככל גדולי ורבני התקופה הקודמת, היה נראה תדיר בין קהל ועדה בלי מלואים סובבים, ובלא שמש ומלווה. לא כדי לפלס דרך; ואין צריך לומר: לא על מנת למנוע מאנשים לעמוד לידו, או לשאול שאלה בהזדמנות זו. כך היה לפחות עד שנת תשנ"ה כאשר עוד היה מזדמן לבני ברק לחתונות נכדיו או נכדותיו. השתתפותו בכל חתונה היתה כמנהג הסבים בכל המשפחות, משך שעות ארוכות. אמנם לעת זקנה היה יוצא לעתים באמצע החתונה לשעת מנוחה קצרה, אבל בעת שישב על מקומו בשולחן ה"מזרח" בין המחותנים, כיבד בנוכחותו את החתן והכלה. אופייני ושכיח היה לראותו יושב בחתונות אלו נשען ביד אחת על כסא שלידי או משעין ראשו על ידו, והוא מביט נכחו ישר. מן הסתם, לא פסק מלהרהר בדברים כפי רום מעלותיו. שיחה סתמית עם אורחים לא היתה מנת חלקו. להבדיל, גם בלוויית מגדולי ישראל צעד כאדם מן השורה בצוותא עם הציבור הכללי, בודד, בקומתו התמירה ובהילוכו מעורר הכבוד. בלי מלווה, ונעדר מ"תלויים מעריצים".

"מה זה בכלל?"

בשנת תשס"ב עלה על דעת אחד המוסדות הקרובים לליבו של

עם כל גאונותו המתוארת, ובעיקר הבלתי מתוארת מחוסר כלי המידה שלנו למוד ועוד לתאר ולהגדיר את גדולתו, שכל אחד מגדולי התורה שבדורו נפעם מול גדלותו הנדירה כאחד השרידים מדורות קודמים. לא הביא רבינו לפרסום בדפוס אף לא מערכה אחת מחידושי, ולא תשובה ממה שענה לרבנים ולשואלים, וגם לא פסק דין מורכב שפסק ביושבו על מדין.

במשך שנים רבות, שאלוהו נכדיו לפעמים מפני מה איננו מוסר את תשובותיו להדפיס; גם מקורבים בעלי תריסין שחפצו ליהנות מתורתו שבכתב, העלו את התמיהה הזו לפניו. והוא - באחת: אינני פוסק לדור. מי אני שאכתוב ואקבע תשובה, שאחרי שהיא נדפסת היא תורה לדורי דורות. בסך הכל אני עונה לאותו שואל בודד ומסוים, כי אין לו משיב אחר, וחובתי לענות לו, או לפסוק לאותם שני צדדים שבאים לידון לפני. אבל להדפיס!! חס ושלום! רבי משה פיינשטיין, הוא היה יכול לפסוק לדורות, הוא היה מסוגל לכתוב בדיוק מה שראוי, אבל אני!! (ואכן, הספר הראשון "קובץ תשובות" שיצא לאור מפסקיו על ידי אחד מנכדיו, לא הופיע עם שם המו"ל, והמו"ל אף הקפיד שיהיו שם רק כאלו תשובות שנמסרו לו העתקם מידי המקבלים בלבד או שראו אור במשך השנים בקובצים שונים, ולא היה על דעת הגרי"ש, מרוב ענוותו).

בלי מלווים

יש להוסיף ברמז בהקשר למידת הענוה הבולטת בדין אמת, את

הבית הסובבים, מעידים בניו ובנותיו סיפורים מדהימים המראים איך ניכר על הנהגותיו שהיה דבוק בידעת השי"ת כל הזמן. אישים רחוקים ניסו לפענח את דרך פסיקתו בבית הדין, למה לפעמים היקל, ומדוע הרבה פעמים "החמיר". איך בין תלמידיו בדרך הפסיקה מצויים כל כך הרבה "קיצוניים" שמחמירים בהלכה... בין שלל הגיונותיהם נעדר השיקול הזה - בל ידעוהו. כל שיראתו קודמת לחכמתו!!

וכאשר אנו ניצבים למרגלות שנות כהונתו כדיין, ודברותיו ממלאות את כל חללי דעלמא והלכה כמותו בכל מקום, הרי זו הכרזה לקיומם של דברי חז"ל בדורינו אנו: חכמתו מתקיימת!!

תיק של גיור

כאן המקום להעלות את התרחקותו וזוהירותו המרובה שלא להתעסק בגיורים כלל.

בכל יום כשהגיע הגרי"ש לבית הדין, בדק את היומן מה הם התיקים שנקבעו לאותו יום. וכשראה בין הנושאים תיק הנוגע ל"גיור", היה יוצא ממקום מושבו ועומד במסדרון כ"שוער" - והנידונים שהגיעו לבית הדין שלא הכירוהו, חשבו שזהו תפקידו באמת - ומשם היה מכוון את בעלי תיק ה"גיור" להכנס בחדר הסמוך שבו ישבו לדון הרכב אחר...

חינוך הבנות

מענין לענין, בענינה של יראת אלקים ומידת הגבורה - שנקט הרמב"ם כמעלה של "דיין":

רבינו לא שקט על שמריו ולא התעלם כדרכו מכל ענין, כאשר זה נגע לחינוך בנותיו על טהרת הקודש ובדרכה של התורה. אף לא נשא פני אישים, ולא סמך בעינים עצומות אפילו על אנשי בית יעקב.

נודע, כי כאשר למדה בתו - הרבנית אוירבך ע"ה - בסמינר בית יעקב בירושלים, התערב ואף נלחם (בצוואת עם אבות של תלמידות אחרות) שלא להכליל בין ספרי הלימוד לימודי היסטוריה שיש בהם כפירה. לא נח עד שספר ההיסטוריה המדובר הוצא מסדר הלימודים. דבר זה היה כרוך ביציאה מגדריו, ואולי אפילו בהפרת סדרי לימודו הצפופים. אך לגודל חשיבות הנושא של חינוך הבנות התמסר אליו מעל ומעבר לכל ענין אחר.

(השקדן')

הגרי"ש והמצויים בתוך שכונתו, לערוך אירוע צנוע לרגל בניית אגף חדש וקביעת מזוזות. נדבר אחד מחברי ההנהלה עם נכדו של רבינו על הצעה שרבינו יכנס לקביעת המזוזה בדרך לשיעורו היומי, והנכד אמר שכדי להציע דבר כזה לפני סבו צריכים לאדם שהגרי"ש מתחשב במילה שלו, וכי כל אחד אחר שיעזי לבקש כזו בקשה "מופרכת", אין לו סיכוי להיענות כלל. הנכד הציע שהאב"ד הגראי"ד לוי'ן זצ"ל שהיה נכנס מדי יום לרבינו יעלה את ההצעה, ואז אולי יסכים להגיע. "לכל ההמשך, אני כבר אדאג" אמר הנכד.

לא קל היה להניע את האב"ד שליט"א לדבר עם הגרי"ש "דברים בטלים" מסוג זה בזמן המוקדש לו לשאלות הלכתיות, אך מחמת חשיבות ונחיצות אותו מוסד והידיעה שרבינו הוקירו מאוד, נענה לבסוף ונכנס לדבר על ענין זה. ואכן ביקש האב"ד את הדבר, תוך שהוא מתנצל לפני הגרי"ש באומרו שלאירוע פלוני כן הגיע...

"לך אני יכול להגיד" אמר לו רבינו במילים קצרות בתגובה, "מה זה בכלל?? אחרים שמבקשים אני יכול לסרב להם כי הם לא מבינים..." והפטיר בחיוך כמפייס שלא יחשוב שביקש לחינם: "בגלל שבקשת, תאמר להם שבאותם רגעים שאלמד עוד במקום לסור לאירוע, לימוד זה יהיה לזכותם".

הנוכחים בחדר רבינו שמעו היטב בהבעתו את הזלזול והאפסיות שלו לכל הטקסים והתמונות, "מה זה בכלל!!".

אחד מראשי הישיבות בארה"ב הנוהג להגיע מדי שנה לארץ ישראל בימי בין המצרים, [הגר"א גינבורג שליט"א], הגיע בערב ראש חודש מנחם אב תשס"ט להשתתף בשיעורו היומי של רבינו. האורח התיישב בכותל המזרח של ביהמ"ד והמתין ביחד עם שאר שומעי השיעור לכניסת הגרי"ש. משנכנס, קם כל הקהל על רגליהם וראש הישיבה בירך בקול את ברכת 'שחלק מחכמתו ליראיו'. השומעים ענו 'אמן', אך הגרי"ש עצמו הורה לו למהר ולומר 'ברוך שם כבוד וכו'...'.

גבורים במצוות - יראי אלוקים

נראה כאילו התורה של הגרי"ש, שהתפרסמה ופרצה גבולות בהיותו מורה הוראה לרבים, רב ודיין, האפילה על תכונת הצידיקות שלו, ועל יראת השמים שהייתה רק בינו לבין קונו, ובינו לבין עצמו. רק למתקרבים לביתו ממש היה ניכר כמה היה זהיר בכל מילה ובכל תנועה, איך כולו אמר כבוד לעשיית רצון השי"ת בלי להשאיר לעצמו אפילו קצה של אצבע קטנה להנאת העולם הזה. ויותר מבני

יידיש | Français | Español | English

מגוון רחב של שיעורי 'דף היומי בבלי', 'דף היומי ירושלמי', 'דף היומי בהלכה',
'העמוד היומי', בקו השיעורים והתוכן של 'דרשו' - 077-2222-666 או 4992*

ההנהגה הזו שחזרה ונשנתה היתה מוזרה מאד בעיני. הבטתי עליו במבט משתומם. רבי אייזיק הרגיש בפליאתי, והגיב בחיוך: 'בדיוק למבט הזה חיכיתי'...

פניני מוסר וחכמה מאוצרו הטוב של המשגיח ד'קול תורה'
הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, בצל רבי אייזיק שר זצ"ל

"על פי התורה אשר יורוק" (דברים י"ז, י"א)

אייזיק, ורבי גדליה כובד לשאת דברים במסיבה. כדרכו הוא נשא דרשה נלהבת, דברים חוצבים להבות אש, מלאי תוכן וחכמה, אשר גרמו לשומעים להתלהב ולהתפעם. לאחריו דיבר עוד רב זקן, אלא שדבריו של אותו רב היו רדודים וחסרי תוכן. לאחר שרבי גדליה סיים את דרשתו הנלהבת פנו אליו כל הנוכחים ואמרו לו 'ישר כח' גדול, וגם אותו רב זקן ניגש והודה לו על דבריו הנפלאים. הוא אמר לו: "דיברת כל כך יפה, ממש פלאי פלאים!"... רבי גדליה השיב לאותו רב זקן: "ישר כח גם לך על דבריך".

מאוחר יותר העיר רבי אייזיק לרבי גדליה: "מדוע לא שיבחת את הרב על דרשתו, כפי שהוא שיבח את דרשתך?", השיבו רבי גדליה בפליאה: "הרי הוא יודע שהוא לא דיבר כל כך טוב, וכי אומר לו שקר?", ורבי אייזיק בעומק תבונתו בכוחות הנפש נענה ואמר: "דע לך, כי גם אם היית אומר לו שהוא דרש דרשה כל כך טובה שאיש לא דרש כזו דרשה מעולם גם לזה הוא היה מאמין! היסוד הוא, אדם חפץ לשמוע את מה שרוצה לשמוע, בין אם זה אמת ובין אם אין זה אמת..."

פלפולים מזיקים

באחת משיחותיו של רבי גדליה עם רבי אייזיק דן עמו אודות מדת הענווה, ושאל שאלה מרתקת, חשובה ועקרונית החורגת מתחומה הצר של המידה עצמה, ואף מתחום המידות בכללותן: השאלה היתה, שלכאורה בכדי לקנות את מידת הענווה נתבע

שיטת חינוכו של הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל, היתה מקורית מאד, פרטנית ומוותאמת לפי אמות המידה של כל יחיד ויחיד. בעיני לא היתה קבוצת התלמידים חטיבה אחת, אלא עשרות יחידים שכל אחד מהם אמור לקבל בפני עצמו הכוונה וחינוך לבנין קומתו ושלימותו הרוחנית, לפי יכולתיו הוא, לפי תכונותיו וטבעו ואופיו. ידידו של המשגיח הנודע רבי גדליה אייזמן זצ"ל - הרה"ג רבי שלמה הופמן זצ"ל סיפר - כי באחת מסעודות שבע-הברכות שערך פעם בביתו לאחד מילדיו, נטלו חבל כמה מגדולי התורה, המוסר והמחשבה שבדור; רבי גדליה, והגאונים רבי דוב שוורצמן זצ"ל, רבי משה שפירא זצ"ל, ועוד.

במהלך השמחה נשא מדברותיו המארח רבי שלמה. בתוך דבריו הוא הזכיר אמרה כלשהי בשם רבי אייזיק. אולם רבי דוב ננער ממקומו והתריס כנגדו בחביבות אך בתקיפות: "רבי אייזיק לא אמר כך..." רבי שלמה לא נבהל והשיב: "לא קשיא! אני שמעתי זאת כפי שרבי אייזיק כיוון את הדברים לאוזני, ואילו אתה שמעת זאת כפי שרבי אייזיק כיוון לאוזניך..."

זו לא היתה קלישאה. בחכמתו הרבה אכן הצליח רבי אייזיק לקלוע במדויק לנפשו של כל תלמיד ותלמיד, וכל אחד שמע וקיבל ממנו כפי מידתו. לא הרי הדרך והתוכן שחינך ולימד לתלמיד פלוני, כזו שחינך ולימד לאלמוני.

חוטא ומאשים

פעם נזיפה נוספת מרבי אייזיק, אשר היתה חביבה עליו מחמת חריפותה והלקחים שבה, והוא אף נהג לחזור עליה באוזני מקורביו. היה זה כאשר רבי גדליה השתמש בשעת ה'ועד' של רבי אייזיק בביטוי חריג שלא היה במקומו. משחש רבי גדליה שהוא קלקל אולי את השורה הוא התבטא כלפי עצמו במעין ביקורת והתנצלות: "א פולישער" [(אני) פולני], כלומר שמזגו הפולני גרם לו להתבטאות הזו. ורבי אייזיק נענה ואמר לו בנזיפה: "הער זיגט כסדר, און וואפט אראפ דעם שולד אויף דריי מיליון אידן". ["הוא חוטא בקביעות וזורק את האשמה על שלושה מיליון יהודים"], כשהכוונה כמובן לשלושת מיליוני יהודי פולין.

הוא היה מאמין...

ועובדה נוספת: פעם נערכה מסיבת רעים בהשתתפותו של רבי

הבאתי ממרחק לחמי, ולא ציטטתי ציטוטים לא ידועים ועלומים במיוחד, ולכן הבטתי עליו במבט משתומם. רבי אייזיק הרגיש בפליאתי, והגיב בחיוך: 'פונקט פאר דעם קוק האב איך געווארט'... [בדיוק למבט הזה חכיתי'...].

וכך הוא הטעים מיד את פשר הנהגתו זו: "הנה בספר 'חפץ חיים' (לה"ר כלל ו) מכריע ופוסק להלכה, שיש אסור מפורש מן התורה לקבל לשון הרע, שמשמעותו לא להאמין אפילו בלב ללשון הרע ולא לקבל אותו בתור אמת. והרי מי שמכיר קצת את נפש האדם, תכונותיו ונטיותיו, יודע שזו משימה לא פשוטה כלל ועיקר. האדם נוטה מטבעו להאמין למה שמספרים לו, בפרט כשהמספר הוא אדם מהימן שאינו בודה סיפורים מליבו, ואילו כאן אוסרת התורה להאמין למה ששומעים. ולכן", סיים רבי אייזיק, "בכדי להתרגל לא להאמין ולהתפתות לכל מה שאני שומע, קיבלתי על עצמי קבלה, שלמשך תקופה מסוימת לא אאמין כלל למה שאומרים לי, מוטב ועד רע. כך ארגיל את עצמי לבחון במאזני השכל את טיבו של כל משפט שאשמע, ואחליט אם לקרבו או לרחקו קודם שיקבע בשכלי באופן אוטומטי כאמת מוחלטת".

"זוהי איפוא הסיבה", סיים רבי אייזיק, 'שבשונה מכל פעם שאלתי אותך למקורן של כל האימרות שציטטת, וביקשתי ממך להראות לי אותן בתוך הספר'..."

(רבי גדליה')

האדם לפעול כנגד שכלו והגיונו. שהרי אם האדם יודע בעצמו שהוא מוצלח ובעל כמה וכמה מעלות מדוע חייב הוא לחשוב שאין לו אותן? ואף מהבחינה העקרונית יש לתמוה; מדוע השתבחות עצמית של האדם במעלותיו נחשבת לגאוונה, כי אם אכן הוא כזה הרי בסך הכל מדובר כאן במידת האמת ולא במידת הגאוונה? רבי אייזיק דחה את דבריו בחריפות: "הפלפול שלך הוא אמנם יפה מאד, אבל אין בו שום נפקא מינה!... כי מי שלא עובד על מידת הגאוונה בסופו של דבר נותר גאוותן, ולא יעזרו כל הפלפולים והחשבונות כדי להסיר את הגאוונה ממנו"...

תביעות נוקבות ומחנכות

תביעות נוספות משל רבי אייזיק שנשמעו מפי רבי גדליה במרוצת השנים:

רבי אייזיק היה עושה 'ענין' גדול מהקדמת שלום לזולת בחמימות ובסבר פנים יפות. הוא היה חוזר ותובע לעיתים מזומנות מתלמידיו להאיר פנים ולהקדים בשלום כל אדם, כחלק מהערנות לרגשות הזולת שהיה דורש מהם. מרגלא בפומיה: "פניו של אדם הינם 'רשות הרבים' וחייב הוא לשמור על סברם הנאות בכל עת, כדי שלא יהיו חלילה בגדר תקלה ברשות הרבים".

רבי אייזיק הסביר, כי הנהגה זו נובעת מהחובה לחלוק כבוד לכל אדם, בדיבור ובמעשה, וכפי שהתבטא על כך רבי גדליה: "כשמקדמים את השני בחמימות, ובסבר פנים יפות ומחייכות, חולקים לו כבוד... מראים לו יחס, ומוכיחים לו בזה שאנו מכירים בו שהוא חי, שהוא נושם, שהוא הולך"...

להתרגל לא להאמין

כמשגיח ומחנך דגול נהג רבי אייזיק להתמיה ולעורר את פליאתם של תלמידיו על ידי פעולות לא שגרתיות ולעיתים אף מוזרות. מטרתו היתה שישאלו לפשר הדבר ויקבלו ממנו תשובות מאלפות ומחכימות שיעמדו להם בעת כיהונם בעתיד כמחנכים ומרביצי תורה.

אחת מהדוגמאות לכך סיפר רבי גדליה לתלמידו הרב הגאון רבי אברהם חיים זוננפלד זצ"ל, לימים רב שכונת 'נווה אביבים' ו'רמת אביב' וחבר הרבנות הראשית בתל אביב יפו: "פעם שוחחתי עם רבי אייזיק והזכרתי לו מאמר חז"ל מסוים, והוא שאלני למקורו. קמתי, הוצאתי מארון הספרים את הגמרא בה מופיע המאמר שציטטתי וניגשתי איתה לרבי אייזיק והראיתי לו אותו בלשון הגמרא. המשכנו בשיחתנו, הזכרתי מאמר חז"ל נוסף, והסיפור חזר על עצמו; שוב שאל למקור המאמר ושוב ניגשתי והוצאתי את הגמרא והראיתי לו אותו. וכך חזר ונשנה המחזה שוב ושוב במהלך שיחתנו.

ההנהגה הזו שחזרה ונשנתה היתה מוזרה מאד בעיני. היה זה כבר לאחר תקופה ארוכה שהייתי מקורב אליו, ויכול הייתי להעיד כי כמעט תמיד כשהזכרתי בפניו מאמר חז"ל הוא ידע היטב את לשונו ובוודאי את מקורו ומקומו. מה גם שלא

קרן אור
מבעד לערפילי ההסתרה

מחיר מיוחד לקוראי לקראת שבת' 670 עמ' חדש!

לצעור בנתיב דמותו הפלאית רבת ההוד של גאון התורה והמוסר

מרחם המשגיח רבי גדליה אייזמן זצ"ל

לסעודת אורה של התעלות ורוממות ולהנחיל ללבנו מושגים של גדלות

ניתן להשיג ברח' הפסגה 33 בית-וגן בירושלים.
מס' פל': 052-7158008

מחוסר ברירה הוא נאלץ לעבוד בעצמו בעסק בשעות אחה"צ, ואילו לפני הצהרים הוא בא ללמוד אצלנו בכולל. בפועל הוא התחבר יותר ויותר לתורתנו הקדושה וכאשר הצליח למצוא עובד לחנות, הוא עזב את החנות והשאיר את העובד, כשהוא עצמו יושב ולומד כל היום בכולל...

הרה"ח ר' אהרן כהן בסדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים ב'דרשו'

השקט שלפני הסערה. בשלש מילים אלו הגדיר אחד מחברי הנהלת 'דרשו' את התקופה בה אנו עומדים. פחות משנה לפני מעמדי כבוד התורה של סיומי והתחלת הש"ס. בכל פעם מחדש, מפליא ומרגש לראות שוב, מי כעמך ישראל. כאשר ההתחדשות הציבורית והאווירה הסוחפת גורמת למאות אלפים ואפילו רבבות יהודים לפתוח בהתחדשות את מסכת ברכות ולהתחיל. מאימת...

כפי שכבר הבאנו כאן מכמה וכמה תלמידי חכמים הזוכים להיבחן במסגרת 'קניין ש"ס' על המעלה המיוחדת להצטרף כבר כעת. בראש, להתרגל ללימוד הקבוע היומיומי, לצד ניסוי ותעייה, עד להגעה לדרך המתאימה עבורכם, ללמוד ולחזור, לסכם ולשנן שוב, לצד הסתגלות לסוג המבחנים הייחודי מבית 'דרשו'. כך שעם אווירת ההתחדשות העולמית בהתחלת מסכת ברכות, תתנפלו על הש"ס עם כל החשק והברע"ן, כמורגלים כבר ובקיאים במהלך בדרך להצלחתכם ברוב סייעתא דשמיא.

הפעם בחרנו לפנות להג"ר דוד דינפלד שליט"א ר"מ בישיבת בעלזא באשדוד וראש כולל 'קניין ש"ס' דשם, המוסר גם שיעור 'דף היומי' לצד שיעור 'סיכום שבועי'. במסגרת הכולל יושבים ולומדים מעל שמונים אברכים בליעה"ר הלומדים בסדר ה'דף היומי' ונבחרים עליו כסדר בכל חודש ב'דרשו'. בתוכם למעלה מעשרים אברכים הזוכים ומשתתפים גם במסגרת 'קניין ש"ס' ב'דרשו', כפי שנשמע בהמשך בס"ד.

איך הכל התחיל? ביקשנו לחזור לתחילת הסיפור.

לפני כעשר שנים, התאגדנו קבוצה של שמונה אברכים שרצינו ללמוד ולהשקיע לשנן ולחזור בסדר ה'דף היומי' בתוספת השקעה של שינון וחזרות עם מבחנים מדרבנים. כך נוסדה המסגרת אחה"צ, כשברוך השם, עברנו את השמונים אברכים בליעה"ר כשהדבר מוסיף והולך בכמות ובאיכות.

כולל בסדר ה'דף היומי', זה משהו שמתאים לכל אחד?

בפירוש לא. מצהיר ראש הכולל ומדגיש נקודה קריטית. כל אברך צריך לבדוק את עצמו, מהי דרך הלימוד המתאימה עבורו לפי נטיית ליבו וכדומה. וכן, האם מסגרת עם מבחנים מתאימה עבורו.

כל אברך המגיע ומבקש להצטרף לכולל, הן במסגרת אחה"צ והן במסגרת לפנה"צ שנפתחה בהמשך לאור בקשות רבות - אני

מברר אצלו שתי נקודות, לראות האם הדבר ברור אצלו באופן מוחשי ומעשי.

הראשונה. שלימוד ה'דף היומי' עם ההשקעה הנלווית אליו, כפי שנפרט אי"ה, הינו דבר הדורש השקעה, שבעה ימים בשבוע, עשרים ותשע או שלושים בחודש, כפול שנים עשר או שלושה עשר חודשים בשנה.

השנייה. להיבחן בכל חודש ב'דרשו' על הדפים החודשיים, וכן לחזור ולהיבחן גם במבחנים המסכמים בכל ארבעה חודשים על מאה ועשרים הדפים שנלמדו בחודשים האחרונים.

לשאלתי. הוא מסביר את שתי הנקודות. ישנם רבים וטובים שהלימוד בימי ששי ובשבת קודש נראה להם כדבר לא מעשי, והם מנסים למצוא פתרון של לימוד שבעה דפים בחמישה ימים. הם אולי מצליחים חלקית ברעיון זה. מבהיר הוא כבעל ניסיון. אך זה לא פותר את מאה הימים בשנה שאין סדרי חיים וכולל כרגיל. חודשים תשרי, ניסן ואב, ועדיין לא הזכרנו את ימי הפגרא שבאמצע הזמן: חנוכה, פורים, ל"ג בעומר, ימי שמחה במשפחה וכדומה. מה שקורה לרוב, הוא תחילתה של הנפילה, כי במציאות את הדפים של כל הימים הנ"ל, יודעים ברמה פחותה מהרגיל, וזה מה שמפריע להם לשלוט באמת בחומר.

מה הפתרון שלכם לעניין? מבקש אני להבין.

ממש פשוט. הוא נשמע מחיך. הדרך היחידה להצליח, היא להפנים

ראש הכולל האמיתי זה 'דרשו'. אף שאנו משקיעים ומכינים הרבה מבחני סיכום בכל שבוע ועוד. יש משהו ב'דרשו' עם הסייעתא דשמיא המיוחדת, שכל מי שהצטרף למבחני 'דרשו' ושם לעצמו יעד להצליח להיבחן, מקבל דרבון ותמריץ להשקיע באופן מיוחד

שהשתתף בתכנית החזרות" - אנו מכינים מבחנים שבועיים כסדר. כך, בכל יום ראשון, מחכים לכל לומד שלושה מבחנים. הראשון. על שבעת הדפים שנלמדו בשבוע האחרון. השני. על חזרת הלימוד החודשי או המסכם, בסוף הסדר, כפי התכנית. השלישי. על מסכתות ולימודים ישנים יותר ממגוון מסכתות מתחילת הש"ס כל אחד לפי דרגתו.

נשמח לפירוט שאר סוגי המגמות והמבחנים?

עם התחלת המחזור הנוכחי ב'דף היומי' ובמיוחד בהמשך לקראת המבחנים הגדולים שב'קניין ש"ס' הושקה תוכנית חזרה יומית של 3 דפים.

מבחני 'קניין ש"ס' כידוע מתקיימים בכל חצי שנה אחרי פסח ואחרי סוכות, כשבכל פעם עלה מספר הדפים במבחנים אלו ואיתם הספק נוסף של דף ליום עד שהגיעו במסגרת התכנית ל-7 דפים ביום. בשלב הנ"ל. הרב דירנפלד ממשיך ומשרטט את התכנית. פוצלה התוכנית ל-2 תכניות חזרה נפרדות. בהפרדה זו הרווחנו שתי מעלות עיקריות, 1. לא כל אחד יכול לעמוד בחזרה של למעלה מ-7 דפים בבין הסדרים. 2. היו מצטרפים חדשים שלא למדו את המסכתות הראשונות בש"ס והצטרפו למסלול השני שלקח את המסכתות שנלמדו מאוחר יותר.

כך, עם סיום סדר מועד, נוסדה מסגרת שכל כולה נעשית רק בבין הסדרים. בתכנית זו משננים בכל יום חמישה דף, כך שבכל חצי שנה, מספיקם לחזור על כל הלימוד לקראת מבחן 'קניין ש"ס'. בהמשך נוספה תכנית מיוחדת של שינון סדר נשים, גם היא כוללת חמישה דף ליום. וכעת אנו כבר בעוד תכנית של עוד חמישה דף, לשינון סדר נזיקין, כשכעת כבר מתחילים בתכנית לשינון תחילת קדשים...

מדהים. אך מה הכוונה במגמות?

אלו שמצליחים לשנן ולחזור על כל הלימוד במסגרת 'קניין ש"ס'

את המציאות. מי שמעוניין ללמוד 'דף היומי' ולהצליח לזכות גם לדעת את הלימוד, צריך להכניס את לימוד ה'דף היומי' בסדר היום בדיוק כמו שלש התפילות. לא פחות מכך, בלי שום ויתור או דרך עקיפה.

מה הנחיצות להשתתף במבחני 'דרשו'?

אני אומר תמיד, ראש הכולל האמיתי זה 'דרשו'. אף שאנו משקיעים ומכינים הרבה מבחני סיכום בכל שבוע ועוד. יש משהו ב'דרשו' עם הסייעתא דשמיא המיוחדת, שכל מי שהצטרף למבחני 'דרשו' ושם לעצמו יעד להצליח להיבחן, מקבל דרבון ותמריץ להשקיע באופן מיוחד.

מהו סדר הלימוד בכולל?

לפני שאענה על השאלה, אבקש לציין נקודה מיוחדת הבולטת לטובה בסדרי הכולל. אכן כמו כל כולל, יש זמן התחלת הסדר וזמן הסיום. אך למעשה אצלנו, בכל יום עם תחילת הסדר, נראים כבר הרבה לומדים וחברותות, וכן הרבה חברותות הנשארים עם סיום הסדר, לסיים את ההספק שלהם, המוטל עליהם לסיים היום! לשאלתך. בכל יום מתחילים את הסדר בשינון ה'דף' של אתמול. אחרי החזרה מסכמים את הדף בכתב בדף עזר מיוחד, לסייע ולכוון לסיכום כל הדף באופן ברור. אז כאשר מרגישים שהדף ברור ומסוכם, ממשיכים בהתחדשות בלימוד הדף החדש ה'דף היומי'. בהמשך, לקראת סיום הסדר, כשלושת רבעי השעה, [ההמלצה היא לחברותא מיוחדת לזה], משננים בסדר מתוכנן את חומר הלימוד שנלמד כבר כדלהלן; בעשרה ימים שלפני המבחן החודשי, משננים בכל יום 3 דף. בשאר ימי החודש משננים את החומר של המבחן המסכם בקצב של 2 דף ליום, שכאמור, דפים אלו כבר נלמדו, סוכמו ושוננו כמה פעמים במסגרת הלימוד החודשי.

זה מספיק לידיעת הלימוד החודשי? מעיזים אנו לשאול.

אולי לא התחלתי בזה את השיחה, אך נראה לי שהדברים פשוטים ומובנים לכל. הרב דירנפלד מתלהב בדבריו. להצליח בכזה קצב לימוד, ולזכות לידיעתו, הדבר מצריך רצינות יתירה עם קבלת עול תורה כפשוטו. אין שום אפשרות להצליח, ללמוד בכזה קצב, ובמיוחד בימים שאין בהם סדרי הכולל כסדר, בלי עול תורה כפשוטו ומשמעת עצמית עקבית. האברכים מוסיפים מזמנם בכל עת, להצליח ולהרגיש באמת שהם למדו והבינו עד שליטה ברורה בלימוד. רק כעת לאחרונה, היו כמה לומדים שחיתנו והגיעו ביום החופה כמעט כרגיל, ולמחרת כרגיל ממש. הרי זה העסק שלהם, והם רוצים להצליח...

איך עובדים הסיכומים והמבחנים בכולל?

כאמור, יש את המבחן החודשי של 'דרשו' לצד ה'מבחני סיכום'. אך כתוספת דרבון לשנן ולחזור, כפי שנכתב בכל מבחן בכולל: "המבחן מיועד לרבון השינון, כך שההשתתפות במבחן היא רק למי

אחד מגדולי המחנכים בעירנו, שהצטרף בשנים האחרונות ללמוד במסגרת הכולל, קבע לעצמו עוד חברותא לפני שחרית ללימוד הדף, לצד החברותא השבועית לשינון שבעת הדפים בכל שבוע. בסך הכל, בכל שבוע זוכה לשנן כל דף לפחות חמש פעמים! לצד הסיכומים והמבחנים...

יש אצלנו גם חברותא שבכל חודש, בשני הלילות שלפני המבחן החודשי, הם מוסיפים ומשננים את כל הלימוד החודשי.

וכן היה מעשה באחד מהלומדים המנהל עסק לפרנסתו, התקשה במציאת עובד בשעות אחה"צ. מחוסר ברירה הוא נאלץ לעבוד בעצמו בעסק בשעות אחה"צ, ואילו לפני הצהרים הוא בא ללמוד אצלנו בכולל. בפועל הוא התחבר יותר ויותר לתורתנו הקדושה וכאשר הצליח למצוא עובד לחנות, הוא עזב את החנות והשאיר את העובד, כשהוא עצמו יושב ולומד כל היום בכולל. אשריו.

לסיום מה תרצה להעביר לקוראים החשובים?

כמה נקודות.

מסגרת 'קניין ש"ס' ב'דרשו', זה דבר מאתגר. וכל נקודת הצלחה, היא הצלחה אדירה.

עיקר ההשקעה הוא בלימוד הראשוני להבין היטב את הדף עם סיכום הדף. ואז בהמשך, להשקיע הרבה בשינון וחזרות.

הזמן לחזרות צריך להיות מוקדש אך ורק לחזרות, ולא לדפים שעדיין צריך להשלים את עצם הלימוד כמו הבנת הדף וכדומה.

תורה מונחת בקרן זוית. כל אחד, לא משנה הגיל וההיסטוריה. ברגע שמתחילים, אפילו במשהו קטן בלימוד היומי, מצליחים ומתקדמים, כפי שהדבר ניכר בשטח. כשבהחלט, עדיף להצטרף כבר עתה לסדר ה'דף היומי' עם תכנית מסודרת ללימוד ושינון וחזרות בשילוב ההשתתפות במבחני 'דרשו' החודשיים. כך תזכו לחוות ולהרגיש את הסיפוק והאושר היהודי של ידיעת הלימוד החודשי ברוב הצלחה. כך שבעזרת השם יתברך, הצלחה תגרוור הצלחה, להיות 'מוסיף והולך' בכמות ובאיכות.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשיתוף בטיפים וראיונות
לצד דרכי הצלחה, כתבו ל: a0533185209@gmail.com

בדרשו. עליהם אני לא צריך לדבר. אך היות שראינו שיש כאלו אברכים שזכו ללמוד ולהיבחן ולדעת סדר שלם או יותר אך הם לא יכולים להשתתף במסגרת 'קניין ש"ס' עם המבחנים הגדולים. לפחות שיחזרו את הסדרים שהם יכולים, וכן, אברכים שהצטרפו באמצע המחזור וכדומה. יכולים כעת לשנן ולהיבחן לפחות את סדר נזיקין וכדומה, כל אחד כרצונו ויכולתו.

זה לא קשה מדי? מנסים אנו לאתגר אותנו.

הגמרא אומרת: דברי תורה צריכים חיזוק בכל יום. במציאות לא נראה שאנשים צריכים חיזוק בכל יום ממש?! אלא נראה, שכמה שיש יותר עול תורה צריכים יותר חיזוק. ואכן, להצליח במסגרת שכזו, צריך יותר חיזוק.

בכלל, הוא פותח צהר לעוד נקודה חשובה וקריטית. יושב לו אברך היגע בתורה ונבחן ב'דרשו' על יותר מאלפיים דף גמרא, הוא מרגיש ממש מובס. הוא ידע בערך, שאלה אחת כן, שאלה אחת לא. מתסכל? כן, אפילו מאוד. אך בינינו, כמה כאלו יש בכלל ישראל? אנחנו יודעים בכלל להעריך ולקלוט מה זה אומר, שאברך יודע לענות על כל שאלה שנייה בש"ס... כשמבינים את זה מתחזקים וממשיכים.

זה עובד בשטח? מבקשים אנו לשמוע.

זה בעצם הכח של לימוד התורה, מתחילים ומצטרפים וההשגות הולכות וגדלות לצד ההצלחות, ברוך השם. ישנם כמה וכמה לומדים בכולל שהיו עמלים לפרנסתם כמחנכים וכדומה שהצטרפו לכולל ברצון להשקיע יותר בלימוד ה'דף היומי' אותו למדו כקביעות עתים לתורה. בהמשך, אחרי דרבון רב ובהיסוס מה, הצטרפו למבחנים השבועיים, ובהמשך למבחני דרשו החודשיים וגם המסכמים. מרגש ומחייב לשמוע מהם, כולל כאלו שלא הצליחו בשנות הישיבה, אך הסדר והתכנית גרמו להם שינוי אדיר בחייהם האישיים ובחי המשפחה והילדים. כשהיום הם הוגים בתורה וממשיכים להתקדם עוד ועוד. לבקשתנו הוא משתף בכמה סיפורים טריים מבעלי בתים שעד לפני כמה שנים לא חלמו שהם יכולים להצליח כל כך.

בזכות התורה ולומדיה

מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

המיליונר הסינגפורי מרים את ידו, ושקט משתרר באולם. להפתעתו המרובה מבקש ממנו "תיקח שתייה ותעשה ברכה"! וולפסון היה אחוז תדהמה

לא זו בלבד שהעמידה על עקרונות היהדות לא גרמה נזק, אלא שאפילו הניבה תועלת בלתי צפויה בעליל

"לִמְעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים י"ז, ט)

ידו, ושקט משתרר באולם. הוא פונה לר' משה וולפסון, ולהפתעתו המרובה מבקש ממנו "תיקח שתייה ותעשה ברכה!"

וולפסון היה אחוז תדהמה מהבקשה המפתיעה. הוא מזג לעצמו מים, ובירך בכוונה ובקול "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו". המיליונר לא נותר חייב וענה בקול "אמן!" במקום לבלוע את המים כמעט בלע מיועדנו את הלשון. מה מתרחש כאן? תמה בליבו. אך המיליונר המשיך להפתיע באומרו: "תגיד לי, היית הבוקר בבית הכנסת?"

ר' משה השיב בחיוב, והמיליונר המשיך: "שמת לב כי ישנה עובדה מוזרה - רב בית הכנסת ממוצא אשכנזי, אולם המתפללים משתמשים דווקא בסידור בנוסח ספרדי, ויש עוד כמה אי התאמות בקהילה..."

חשבה לטובה

הפעם המים כבר כמעט נשפכו מידי של מיועדנו. המיליונר הבחין בפליאה רבתי שעל פני כל הנוכחים, וסיפר: "התיימתי בתור ילד קטן, ויהודי עשיר נדיב לב החליט לאמץ אותי. מעולם לא התגיירתי, אך מכיוון שגדלתי אצל יהודי, לעיתים הייתי מתלווה אליו לבית הכנסת. מאז ומתמיד אני שומר על חיבתי המיוחדת ליהודים!" מכאן ואילך הפגישה התקדמה לטובה, כשבמהלכה מכבד המיליונר את ר' משה ומאיר לו פנים באופן נדיר, עד שהעסקה הגדולה נסגרה לשביעות רצון כל הצדדים.

סיים ר' משה ואמר: "ורק לחשוב על כך שהמתווך חשש שהעשיר יראה אותי עם כיפה... עלינו, כיהודים שומרי תורה ומצוות, מוטל לשמור על האידישקייט מכל משמר - ובל נחשוש שנפסיד מכך. הינה, אני רק הרווחתי!"

(סימנא טבא')

ר' משה וולפסון הי"ו מארצות הברית, בן למשפחת וולפסון הנודעת, יצא עם קבוצת משקיעים מארצות הברית לסינגפור, במטרה לבדוק ולממש עסקת ענק. מיום הנחיתה במדינה, השתתפו חברי הקבוצה, שבראשם עמד וולפסון, באין ספור פגישות ודיונים שהתקיימו מרתונית מהבוקר ועד הלילה.

בכל יום שחלף הלכה העסקה ונרקמה לפרטי פרטיה. לקראת היום האחרון נותר רק לסגור קצוות, ולהיערך לפגישת הסיכום עם המיליונר הגדול ביותר של סינגפור. מדובר בפגישה מכרעת, שהייתה עלולה חלילה להפיל את העסקה באחת. לפני קיומה, הכינו את חברי המשלחת האמריקניים אודות כללי הטקס המחייבים. בסינגפור, כמו ברוב מדינות המזרח הרחוק, טבועה תרבות עמוקה של טקסים שונים עליהם אסור לדלג.

בקומת הכניסה ניגש אחד המתאמים המקומיים לר' משה וולפסון וביקש ממנו באדיבות - אך בטון שאינו משתמע לשתי פנים - להסיר את הכיפה, "פריט הלבוש הזה", הבהיר המתווך "עלול להתפרש בצורה לא נכונה".

"אני נשאר עם הכיפה", קבע ר' משה, "ובעזרת ה' יהיה בסדר". המתווך נלחץ, "רחמים! רחמים! ההתעקשות שלך עלולה להוריד לטמיון את כל העסקה", ניסה להתחנן על כבודו (ובעיקר על כספו), "אבקש מכבודו להסיר את הכיפה מראשו, אנחנו מדברים על עסקה גדולה ביותר, למה לתת לדברים קטנים לקלקל אותה?" ר' משה הבהיר שוב בקול צלול ובאופן חד משמעי: "את הכיפה איני מוריד!"

פני האנשים שנדחסו למעלית היו חמוצות, אך זו כבר הייתה מציאות שלא ניתנת לשינוי.

קבוצות דיון

כמאה איש התקבצו סביב שולחן ארוך באולם הפגישות המפואר, זו הפגישה המכרעת. הושיבו אותם בסדר מתוכנן, שיצר ביניהם סוג של קבוצות דיון. בראש השולחן ניצב כיסא מלכותי השווה עשרות אלפי דולרים, שהוכן עבור המיליונר ה'מהולל', שתיכף ייכנס לאולם. הם ציפו בדריכות לכניסתו של האיש לצורך סגירת עסקת הענק. בינתיים הפגישה החלה, הצוותים דנו בפרטים הסופיים, ולפתע הושלך הס באולם. כולם התרוממו באחת ביראת כבוד, המיליונר הסינגפורי נכנס פנימה בכל הודו והדרו. הוא התיישב וסימן בידו להמשיך בשיחות. חלפו כמה דקות, ולפתע המיליונר מרים את

הרב אברהם פוקס

פעם עמדתי בתוך שורת החסידים בעת שהרבי מבעלזא שליט"א עבר בתווך. על הווסט שלבשתי ענדתי שעון עם שרשת זהב כמנהג הקודש בבעלזא. לפתע הרבי נעצר לידי, אחז בשעון הזהב שלי, הביט בי ממושכות ואמר לי...

"ולא תקח שח"ד" (דברים ט"ז, י"ט)

בעת הדין, השוחד אסור ומתועב בתכלית הריחוק, אפילו שוחד דברים; אך במערכות יחסים בין בני אנוש, שוחד דברים הוא הדבק המחבר, הכה חיוני וקיומי. לעיתים המחמאה היא החממה המגדלת את האדם.

בגיליון 'התחזקות וביטחון' - 'זרע שמשון' הובאו דבריו של א' חסיד בעלזא: "הייתי בחור דחוי, בשולי החברה. הורי כמו מכירי ומחנכיי הסכימו פה אחד ואמרו לי רבות: 'ממך לא ייצא כלום'. אף אני במעשיי ובהתנהגותי עניתי כנגד המברכים והתנהגתי כמו אחד שלא ייצא ממנו כלום. מלבד מידות הגוף הגדולות בהן התברכתי לא היה בי כלום.

"פעם עמדתי בתוך שורת החסידים בעת שהרבי מבעלזא שליט"א עבר בתווך. על הווסט שלבשתי ענדתי שעון עם שרשת זהב כמנהג הקודש בבעלזא. לפתע הרבי נעצר לידי, אחז בשעון הזהב שלי, הביט בי ממושכות ואמר לי: 'שעון זהב! כה תואם לבחור זהב כמון'...

"המחמאה הזו המיסה וחלחלה עמוק בליבי. הרבי אומר שאני שווה זהב! מאז שהפנמתי את מסר הזהב חל שינוי בכל הנהגותי. נישאתי, הקמתי בית, וכיום אני מנהל עסק מצליח ומעסיק תחתיי עשרות עובדים". כוחה של מילת זהב אחת...

גדול של שני שותפים, שכל אחד דרש מחברו סכום עצום. לילות רבים גזלו כבר הדיונים בבית הרב אב"ד דליסא. והנה יום אחד, לפני פתיחת הדין, נכנס אל הרב אחד השותפים והחל מגבב דיבורים על גבי דיבורים, עד שרמזו בעקיפין שמוכן הוא לשלם סכום הגון בתנאי שהרב יזכהו בדין...

חכך ה'חוות דעת' בדעתו רגעים מספר, כדת מה לעשות עם מחוצף זה. לאחר מכן ענהו בפירוש: אני מוכן לזכותך, אך זאת רק אם תיתן לי בשכרי מאתיים אדומים! לא שיער בעל הדין שכה מהר תיענה בקשתו, אולם עמד על המקח ולא הסכים אלא למחצית הסכום; רק מאה אדומים ביכולתו לתת.

קם הרב מליסא ואמר בפסקנות: "תיתן כדרישתי - תזכה, ולא, יתנהל הדין תורה כדרכו". הלה עמד כהמום. האמנם שמעו אוזניו נכונה? האמנם הצליח להניע את הרב מליסא ליטול שוחד? ברם ה'חוות דעת' עוררו מתדהמתו ודרש לדעת אם כבר החליט, והלה השיב כי יתישב בדעתו במהרה.

יצא בעל הדין מביתו של הרב ומיהר לביתו, שם סיפר לאשתו את הפרשה כולה, וזו הרעימה בקולה על טיפשותו: "וכי לא כדאי לך להפסיד מאתיים אדומים תמורת עשרת אלפים כשתצא זכאי?" למחרת חזר בעל הדין לרב מליסא ובידו כל הסכום. "הנה, רבי",

אני מוכן לזכותך, אך זאת רק אם תיתן לי בשכרי מאתיים אדומים! לא שיער בעל הדין שכה מהר תיענה בקשתו, אולם עמד על המקח ולא הסכים אלא למחצית הסכום...

"כ"י השח"ד יעניי חכמים" (דברים ט"ז, י"ט)

ב'המבשר תורני' הובא מעשה שהיה: שני בעלי דינים התדיינו לפני הגאון בעל 'חוות דעת' זצ"ל בדין תורה סבוק. הנדון נגע לבית מסחר

**פעם אחת אירע שלאחר שיעורו הקבוע של מרן
הגריי"ש אלישיב זצ"ל, נדחף ילד אל תוך המכונית
שהסיעה את הגריי"ש, ועד שהמקורבים הצליחו
לעשות משהו, הוא כבר היה בפנים הרכב...**

"כִּי יִפְּלֵא מִמֶּךָ דְּבָר לְמִשְׁפָּט וגו'" (דברים י"ז, ח')

ב'ברכי נפשי' מסופר: פעם אחת אירע שלאחר שיעורו הקבוע של מרן הגריי"ש אלישיב זצ"ל, נדחף ילד אל תוך המכונית שהסיעה את הגריי"ש, ועד שהמקורבים הצליחו לעשות משהו, הוא כבר היה בפנים הרכב, ואמר שיש לו שאלה...

מרן שאל אותו בבת-שחוק: 'ופרשת השבוע אתה כבר יודע?' והילד, שרבותיו וחבריו הגדירוהו כעילוי, השיב בבטחה: 'כן!'
המעשה התרחש בפרשת 'ויצא', ומרן שאל אותו: רש"י אומר בפרשה (בראשית, פרק ל"א פסוק י) שהמלאכים היו נוטלים את הכבשים מצאן לבן, ומעבירים אותם לצאן יעקב; וכי לא חשש יעקב אבינו לגזול עכו"ם? שאל הגריי"ש.
נענה הילד ואמר: 'כשמלאכים תופסים כבשים ועושים עמם כרצונם, הרי זה דומה לזוטו של ים, האבודה ממנו ומכל אדם...'.
למשמע התשובה נראה חיוך רחב של שביעות רצון על פניו של מרן הגריי"ש. למחרת, טרם תחילת השיעור, תר הגריי"ש אחר הילד הנזכר, וכשקלט אותו במבטו, הפטיר לעברו: 'זוטו של ים, אה...!'

**לפני שנפרד הסבא מסלבודקא מהאורח
הדגול, הביע האורח בפני הסבא כאב וצער
על שהטריח את התלמידים לקום בפניו,
והתבטא שזה 'כאב לו כדקירת מחטים בלב'...**

"הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַב הַלֵּבב יֵלֵךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ" (דברים כ', ח')

בספר 'לב ישראל' הובא סיפורו של הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל: הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, מראשי ישיבת מיר, היה מעודד את הלומדים הצעירים לחדש חידושי תורה, ונהג להעניק מילגה חודשית לאברכים שבאו אליו והרצו בפניו את חידושיהם. גם אני השתדלתי לומר בפניו חבורות.
רבי אליעזר יודל חיבב והוקיר בני תורה, ובכל פעם שנכנסתי לביתו היה קם מלוא קומתו. הדבר ציער אותי, לראות אדם גדול בענקים, משרידי דור דעה, קם לפני אברך צעיר. פעם אחת אמרתי לו: "אם כבוד ראש הישיבה עומד על דעתו להמשיך במנהגו לקום בפני, אני שוקל להפסיק לבוא".
הרבנית הצדקנית (בתו של הגאון רבי אליהו ברוך קמאי זצ"ל), ששמעה את תוכן השיחה, התערבה ואמרה: "אני נזכרת במעשה שהיה אצל חותני, אביו של רבי אליעזר יודל, הסבא מסלבודקא, הגה"צ רבי נתן צבי פינקל זצ"ל. פעם אחת הגיע מישהו חשוב ומפורסם לבקר את הסבא מסלבודקא. הסבא ליווה את האורח הדגול, ונכנס אתו יחד להיכל הישיבה, שהיה מלא במאות תלמידים שישבו ולמדו בהתמדה רבה. לפני שנפרד הסבא מהאורח הדגול, הביע האורח בפני הסבא כאב וצער על שהטריח את התלמידים לקום בפניו, והתבטא שזה 'כאב לו כדקירת מחטים בלב'. הפטיר הסבא מסלבודקא ואמר: 'א... אבל אם לא היו קמים, זה היה דוקר יותר'."

הניח את הכסף על השולחן, כשהוא אינו מצפה לתגובתו הסוערת של ה'חוות דעת'.

"מה תחשוב, עוכר ישראל, וכי לשחדני תרצה? בן בליעל!"... והרב המשיך בסערה מתגברת: "רחמנא ליצלן, איך אפשר שיהודי יתן שוחד?!"... ובעוד בעל הדין עומד רוטט כולו אבוד עשתונות, הורה רבה של ליסא לעזוב את ביתו במהירות, והלה ברח כל עוד נשמתו בו.

נרגש ונסער, לא התאפק בעל הדין וסיפר את כל הסיפור ליריבו-שותפו, וביקש ממנו שיברר אצל הרב מה סבר לכתחילה ולבסוף.
השוותף אכן נכנס אל הרב וביקש לעמוד על הדברים, והרב מליסא השיבו בנחת: תורתנו הקדושה מצווה 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך'. תמיד עובד אני על אהבת ה' בכל לבי ובכל נפשי, אך 'ובכל מאודך' - שפירשוהו חז"ל אפילו הוא נוטל את ממונך, לא יכולתי לקיים עד היום, וכל ימי חתרתי לכך: מתי תבוא לידי מצווה זו ואקיימנה. והנה אתמול, כשבא אלי שותפך, נודמנה לידי, ואמרתי לנפשי: אם כבר באה המצווה לידי, לא אחמיצנה. זו אפוא הסיבה שבשלה ביקשתי ממנו מאתיים אדומים, כדי שאוכל לקיים 'ובכל מאודך' מתוך מסירות נפש על סכום גדול.

**"אני יודע", כך אמר, "שדיני התורה
היהודית הם צדק, בניגוד למה
שמתרחש אצלנו"... הערבי הזה
הסתובב ברמת אלחנן והצהיר בכל
מקום שדיני התורה הם צדק גמור...**

"צֶדֶק צֶדֶק תִּדְרֹף" (דברים ט"ז, כ')

מספר מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, והובאו הדברים בבטאון 'קול ברמה', על מקרה שהתרחש בשנותיה הראשונות של רמת אלחנן: יום אחד התדפק ערבי על דלתו, ואמר שהוא רוצה להתדיין בדין תורה עם אחד התושבים. "אני יודע", כך אמר, "שדיני התורה היהודית הם צדק, בניגוד למה שמתרחש אצלנו"... הערבי הזה הסתובב ברמת אלחנן והצהיר בכל מקום שדיני התורה הם צדק גמור...

המקרה נסב על עבודת חפירה שקיבל לעשות בביתו של אחד התושבים. "כשקיבלתי את העבודה", אמר הערבי, "חשבתי שאצטרך להביא לכאן כמות מסוימת של מלט, אבל במהלך העבודה ראיתי שאני חופר וחופר, והאדמה ממשיכה לשקוע, ואני צריך להביא לכאן כמות של מלט הרבה-הרבה יותר גדולה. אני רוצה שהיהודי ישלם לי יותר, כפי המאמצים שאני משקיע..."

הוא לא ידע מדוע האדמה שוקעת, אבל אנחנו ביררנו ושמענו שהסיבה היא באר גדולה המצויה באזור, המשמשת את מפעל 'קוקה קולה'. והנה, על פי דין תורה לא מחויב היהודי לשלם לערבי תשלום נוסף, אבל כיון שהגר"י זילברשטיין לא רצה שייוצר חילול השם, שילם לו את ההוצאות מכיסו הפרטי, והערבי יצא שמח וטוב לב...

ראייה באמצעות משקפת - האם נחשבת לראייה מבחינה הלכתית? האם מותר להביט בירח? והאם ניתן לקדש את הלבנה במרפסת מקורה?

הרואה את הלבנה בחידושה, דהיינו לאחר ה'מולד' בכל חודש - מברך את ברכת הלבנה: "ברוך... אשר במאמרו ברא שחקים... ברוך אתה ה' מחדש חֲדָשִׁים". וברכה זו מכונה בקרב בני אשכנז כבר מימות הראשונים: קידוש לבנה. ואין מקדשים את הלבנה אלא בלילה, כאשר זריחתה ניכרת על פני הארץ, וניתן ליהנות מאורה. ויש אומרים שניתן לקדש גם לאחר עלות השחר, כאשר עדיין חשוך; ויש חולקים. ולכתחילה צריך לראות את הלבנה לפני

תחילת הברכה, וראייה באמצעות משקפיים נחשבת לראייה ביחס לכל ענין הלכתי הדורש ראייה טבעית, וכך גם בעניננו. אולם, ראייה באמצעות משקפת - יש שהסתפק אם היא נחשבת לראייה מבחינה הלכתית. ובדיעבד, אף אם לא ראה את הלבנה ובירך, יצא ידי חובתו. ואין חובה ליהנות מאור הלבנה בשעת קידוש לבנה, אולם, צריך שניתן יהיה ליהנות ממנו בשעת הברכה, במקום בו עומד המברך. ולכן, אם הלבנה מכוסה בענן, או שמחיצת זכוכית, כגון דלת או חלון, חוצצת בין המברך ללבנה - הדין כך: אם הענן דק, והזכוכית שקופה, כך שניתן ליהנות מאור הלבנה כרגיל - ניתן לברך; אך אם הענן עבה, או שהזכוכית אינה שקופה, כך שלא ניתן ליהנות מאור הלבנה כרגיל - אסור לברך. ואם רק חלק מהלבנה מכוסה - ניתן לברך. ואם הלבנה אינה מכוסה, אך משער שאם יתחיל לברך עתה, אזי עד שיסיים את ברכתו תתכסה הלבנה בענן עבה - לא יתחיל לברך. ואם התחיל לברך, ולפתע התכסתה הלבנה בענן עבה, יסיים את ברכתו.

ובנוגע להבטה בלבנה בשעת קידוש לבנה: במסכת סופרים נאמר שבשעת קידוש לבנה יש להביט בלבנה, ויש אומרים שעל פי הקבלה אסור להביט בלבנה, כי אם בקידוש לבנה בשעת אמירת הברכה. ויש אומרים שאין להביט בה אלא מבט אחד לפני הברכה, בסמוך לתחילתה. ומלשון השולחן ערוך נראה שיש להביט בה עד סוף כל סדר קידוש לבנה, כלומר במשך כל האמירות שנוהגים לומר לאחר הברכה, כדלהלן, ולכל הפחות בשעת הברכה. וחובה לעמוד בשעת הברכה, ואין להישען על מקל וכדומה; ומי שאינו יכול לעמוד ללא הישענות, ישען ולא ישב, כיון שהעמידה תוך הישענות נחשבת עבורו כעמידה. וצריך ליישר את רגליו בשעת הברכה, ויש אומרים שיעמוד כבתפילת 'שמונה עשרה'. וכמו כן, יש לעמוד כשפניו מופנות לכיוון שאליו מתפללים שמונה עשרה.

ועוד בענין זה: קידוש הלבנה נחשב לקבלת פני השכינה, ולכן יוצאים אל מתחת לכיפת השמים, כדרך היוצאים לקראת מלכים. ומותר לעמוד תחת ענפי אילן, או מטריה. ומי שמתקשה לצאת החוצה מחמת חולי או חולשה, או שמסיבה כלשהי אינו יכול לקדש ברחוב, וכגון שהמקום אינו נקי, וכדומה - רשאי לקדש בביתו, מול פתח שיכול לראות דרכו את הלבנה. ולכתחילה יפתח את החלון, אך כשלא ניתן לעשות כן, כגון מחמת הקור, יברך כשהחלון סגור, ויקפיד לראות את הלבנה עצמה דרך החלון, ולא רק את השתקפותה וכדומה. ויש שנהג לקדש את הלבנה במרפסת מקורה, כיון שלדעתו די בכך שיוצא ממקומו כדרך היוצאים לקראת מלך, ואין צורך לעמוד דווקא תחת כיפת השמים.

[שו"ע תכו, א, ב, וד, משנ"ב ג (וראה שם), יג יכא, שעה"צ ד, וביה"ל ד"ה ונהנין וד"ה ומברך (וראה שם); ב"מ דרשו, 5, 6, 7, 9, 13, 29, 30 ורא"ה שם, 8]

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל
עמוד היומי - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

מדוע נוהגים לקדש את הלבנה דווקא במוצאי שבת? המקדש את הלבנה בליל שבת - האם רשאי לרקוד? מהו הענין המיוחד לקדש את הלבנה דווקא במוצאי תשעה באב?

לדעת השולחן ערוך והרמ"א, מצוה מן המובחר לקדש את הלבנה במוצאי שבת, [או במוצאי יום טוב, בחודש סיון], מפני שאז האדם מבושם ולבוש בבגדים נאים, כיאות לקידוש לבנה, הנחשב לקבלת פני השכינה. וקידוש לבנה במוצאי שבת, הוא אות של הצלחה לכל החודש. אולם, כאשר הלילה של מוצאי שבת הוא בתוך חמשה לילות לסוף הזמן של קידוש הלבנה, כלומר, שבילישי של אחריו כבר לא יוכלו לקדש את הלבנה - אין להמתין עד

למוצאי שבת; מפני שאנו חוששים לרצף של [עד] חמשה לילות מעוננים שבהם לא תהיה אפשרות לקדש הלבנה מחמת שתהיה מכוסה בענן, וזמן קידוש הלבנה יחלוף ולא יוכלו עוד לקדשה בחודש זה. ויש אומרים שמיד בהגיע הלילה הראשון שניתן לקדש בו את הלבנה [ראה שם], יש לקדשה, מפני שלדעתם, אין להשהות קיום מצוה אף אם לאחר מכן ניתן יהיה לעשותה באופן מובחר יותר. ומנהג רוב ישראל כדעת השולחן ערוך והרמ"א, אך בתקופת החורף, במידה וקיים חשש כי כל הלילות הבאים יהיו מעוננים, עדיף לנהוג כדעה זו.

ובחודש תשרי - לדעת הרמ"א אין לקדש עד לאחר יום הכיפורים, מפני שקידוש לבנה נחשב לקבלת פני השכינה, וצריך לקבלם מתוך שמחה, ואילו בימים אלו חרדים מן הדין, והשמחה אינה שלימה. ויש אומרים כי אדרבה, יש לקדש לפני יום הכיפורים, שמא זכות מצוה זו תכריע את הכף בדין ביום הכיפורים. וכן בחודש אב - לדעת הרמ"א אין לקדש את הלבנה עד לאחר תשעה באב, מפני ששרויים באבילות, ואסורים בשמחה; ויש חולקים.

ובליל שבת ובליל יום טוב אין מקדשים את הלבנה; ויש לדבר טעמים רבים על פי ההלכה ועל פי הקבלה. אולם, אם ליל השבת, או ליל יום טוב [ראשון של פסח, או ראשון של סוכות], הוא הלילה האחרון של זמן קידוש לבנה, יש לקדשה; אך אין לומר אלא את הברכה, ולא את יתר האמירות שנוהגים לומר בשעת קידוש לבנה, וכל שכן שאסור לרקוד לאחר קידוש לבנה, כנהוג בימות החול. ויש אומרים שגם במקרה שהלילה האחרון שבו ניתן לקדש הוא במוצאי שבת, יש לקדש בליל שבת; ויש חולקים.

ובמוצאי תעניות, לדעת הרמ"א אין לקדש את הלבנה, למעט במוצאי יום הכיפורים, שבו שרויים בשמחה. אך לדעת אחרונים רבים, במוצאי עשרה בטבת ותשעה באב יש לקדש, כיון שהתאריך קרוב לסוף זמן קידוש לבנה. ולדעת האריז"ל, בחודש אב יש לקדש דווקא במוצאי תשעה באב, מפני שהוא זמן לידת מלך המשיח, שיש למלכותו שייכות לקידוש לבנה. ובמוצאי צום גדליה [אף לדעה שמקדשים לפני יום הכיפורים, ראה לעיל] - לכל הדעות אין לקדש, כיון שהוא בתחילת החודש, ויש זמן רב עד לסוף זמן קידוש לבנה. ומאידך, במוצאי תענית אסתר, כשהיא בזמנה, ב"ג באדר, לכל הדעות יש לקדש, משום שהתאריך סמוך מאוד לסוף זמן קידוש לבנה; ויש אומרים - משום ששרויים בו בשמחה, שהרי הוא ליל פורים [ברוב המקומות]. ובכל מקרה שמקדשים במוצאי תענית - למעט במוצאי יום הכיפורים, שבו שרויים בשמחה כנ"ל - יש לאכול מעט קודם לכן, כדי שלא לקדש כשהוא מעונה.

[שו"ע תכו, ב, משנ"ב ד-יב, שעה"צ ח, יב ריג, וביה"ל ד"ה במוצאי, ד"ה קודם וד"ה ולא; בו"מ דרשו, 16, 18, 21-23, 27, 28]

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומיומי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

דרשו איד

נקודת ציון בדרכה של המהפכה התורנית מבית 'דרשו'

"קורה לא מעט שאני מזהה את הקול מן העבר השני של הקו. פעם אחת הרמתי את השפופרת, שמעתי את השאלה, ורק אחר כך קלטתי מי זה..."

הגאון רבי רפאל סויד שליט"א על קו הטלפון בו משיבים על כל שאלה בכל חלקי התורה, בכל שעה משעות היממה • על השלוחות המיוחדות שנפתחו בשיתוף 'דרשו', ועל עשרות אלפי השיחות שנקלטות בקו מדי חודש

צוות 'לקראת שבת'

כרבים בקיאים מופלגים במיוחד במקצועות התורה השונים, בהם מחברי ספרים רבים שמשיבים בנושא שעליו נסוב הספר שחיברו.

כך מי שפונה לקו יכול לבחור בשלוחה 1 0 לשאלות כלליות. שלוחה 2 היא ל'דף היומי בהלכה' ול'עמוד היומי' מבית 'דרשו'. יש שלוחה שכולה ש"ס, לפי סדר המסכתות, ושלוחה 4 שבנויה לפי נושאים - כל אברך שחיבר ספר על נושא מסוים נעשה מומחה לדבר הזה, ויש שם המון תשובות. מעבר לכך פתחנו שלוחות של אגדה ומחשבה ודברי חז"ל, שלוחות שבהן משיבים אברכים המומחים בתורתם של רבותינו, כמו מרן החזון איש ומרן הרב מבריסק, ואף שלוחות שבהן מלבנים סוגיה שלמה באריכות".

- מי יכול להצטרף למערך המשיבים?

"היום עומדים לרשות הקו למעלה ממאתיים רבנים. מי שמעוניין להצטרף יכול למלא טופס ב'נדרים פלוס' שבמרכז התורה והחסד בבני ברק. כמובן, לא כל בקשה שמגיעה מתקבלת".

יצא לכם להשיב לחברים ולקרובי משפחה במסגרת הקו?

"בהחלט, אלו ממש בבחינת 'דברים שבכל יום'. אני עצמי גם משיב בשאלות כלליות, וקורה לא מעט שאני מזהה את הקול מן העבר השני של הקו. פעם אחת הרמתי את השפופרת, שמעתי את השאלה, ורק אחר כך קלטתי מי זה - אבא שלי. הוא התקשר לקו כמו כל שואל, בלי לדעת שהשיחה תגיע דווקא אליי. כמובן שהוא התרגש מאוד וגם אני שמחתי על הנחת הגדולה שזכיתי להסב לו באותם רגעים".

'קו ידיעת התורה': 08-6136131 (תרי"ג תרי"ג 1) | 073-3454545
שלוחה 55

בשנים האחרונות מתנהל לו מפעל עצום ושקט, שאין רואים אותו בעין, אבל אלפי לומדים נהנים ממנו מדי יום ביומו. זהו סיפורו של 'קו ידיעת התורה', שמאגד אל תוכו אינספור שאלות, בירורים, הסברים, תהיות, תמיהות, חידושים והארות בכל חלקי התורה, ללא יוצא מן הכלל. שוחחנו עם הגאון רבי רפאל סויד שליט"א, ממפעילי 'קו ידיעת התורה', ושמענו כיצד נראית מערכת שלמה של תלמידי חכמים היושבת ומחכה לשאלה שלכם.

- נפתח בבסיס: מהו 'קו ידיעת התורה'?

"קו טלפון שכל אחד יכול להתקשר אליו ולשאול כל שאלה שיש לו בתורה. כל מסכתות הש"ס, כל חלקי השולחן ערוך - כל מה שרוצים לשאול, זה המקום. בעבר השני של הקו יושבים תלמידי חכמים מופלגים שיודעים להשיב על כל דבר. וכאן אני מבקש להקדים ולתת קרדיט ל'אור עולם', שנותנים לנו את הפלטפורמה, ולהרה"ג ר' ישעיה שפירא שליט"א, מנהל הקו ומיוזמיו".

- קווי שאלות בהלכה אינם חידוש של היום.

"נכון, כבר שנים שקיימת התופעה הזאת, ומאות רבנים משיבים בה לשואלים, מחולק לפי נושאים, עשרים וארבע שעות ביממה. מה שמפתיע הוא דווקא הממדים: מדובר באלפי אלפי שיחות בכל חודש, ולפעמים המספר עובר את עשרים אלף השיחות. ובין המשיבים יש גדולי תורה ממש, כגון הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א והגאון רבי נפתלי קופשיץ שליט"א לצד גאונים מפורסמים נוספים שמשיבים לפניות השונות בנועם ובחן".

- נשמח אם תרחיבו מעט אודות האופן שבו עובדים הדברים, כיצד

מנתבים את הפניה למשיב המתאים?

"הקמנו שלוחה לכל נושא, וחילקנו את המשיבים לפי תחומים,